

Sesja – MEDYCZNE I SPOŁECZNE ASPEKTY NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, VARIA

Różne oblicza sprawców przemocy domowej – badania pilotażowe

Various faces of domestic violence perpetrators – the pilot study

Marta Makara-Studzińska, Jacek Gajewski

Katedra i Klinika Psychiatrii Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Cel. Celem niniejszej pracy była analiza czynników różniących między sobą sprawców przemocy płci męskiej ze szczególnym uwzględnieniem nadużywania przez nich alkoholu.

Materiał i metoda. Dane zostały zebrane w badaniu sondażowym w biurze Stowarzyszenia na rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Lublinie, gdzie ofiary przemocy szukały pomocy. Grupę badaną stanowili sprawcy przemocy, których podzielono na dwie podgrupy w zależności od poziomu spożywania alkoholu. Wszyscy sprawcy zostali przebadani Testem AUDIT w wersji polskiej. Został on zastosowany żeby określić poziom spożywania alkoholu u sprawców. O ile sprawcy (400 osób) stanowiły faktyczną próbę badawczą, ofiary (400 osób) były źródłem informacji na temat wszystkich uwarunkowań związanych z incydentem przemocy, np. typ ofiary, rodzaj przemocy, gdzie wystąpił incydent.

Wyniki. Około 76% sprawców osiągnęło wynik 8 i powyżej w teście AUDIT. U 84,8% sprawców z wysokim wynikiem (A) i 9,2% sprawców z niskim wynikiem w teście AUDIT (N) popełniło akty przemocy po spożyciu alkoholu. Sprawcy nadużywający alkoholu byli młodszy, mieli niższe wykształcenie, problemy z prawem oraz rzadziej mieli stałą pracę niż sprawcy z grupy N. Częściej też popełnili przemoc fizyczną (78,2%). Zaś sprawcy z grupy N (32,2%) istotnie częściej popełnili przemoc seksualną.

Słowa kluczowe: *sprawcy przemocy, przemoc domowa, nadużywanie alkoholu*

Aim. This paper attempts to find differences between men abusing and not abusing alcohol who committed violence against their intimate partners.

Material and methods. Data were obtained from a survey conducted in the office of the Association for Violence Prevention in the city of Lublin, Poland, where victims of violence sought help. Whereas the perpetrators (400 subjects) constituted the actual research sample (which was divided into two subgroups depending on the amount of consumed alcohol), the victims (also 400 subjects) were the source of information concerning all the circumstances related to an incident of violence, e.g. type of victim, type of violence, place where an incident occurred. The Alcohol Use Disorders Identification Test (AUDIT) was used to measure alcohol use in the perpetrators.

Results. About 76% of the perpetrators scored 8 and above on AUDIT. 84.8% of the alcohol abusing perpetrators (A) versus 9.2% of the perpetrators who did not abuse alcohol (N) committed acts of violence after alcohol consumption. The A-perpetrators were more likely to be younger, have lower education and more often broke the law, and were less likely to have permanent jobs than the perpetrators who did not abuse alcohol. A significant difference in the type of violence was found: the A-perpetrators were more likely to commit physical violence (78.2%) than the N-perpetrators (33.2%) and the N-perpetrators were more likely to commit sexual violence (32.2%) than A-perpetrators (9.14%).

Key words: *perpetrators, domestic violence, alcohol abuse*

Wiktyimizacja w dzieciństwie jako czynnik warunkujący zachowania ryzykowne w grupie polskich nastolatków

Victimization in childhood as a factor conditioning risk behaviors in the group of Polish adolescents

Marta Makara-Studzińska ^{1/}, Justyna Moryłowska ^{1/}, Ewa Rudnicka-Drożak ^{2/}

^{1/} Katedra i Klinika Psychiatrii Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

^{2/} Międzywydziałowa Katedra Zdrowia Publicznego Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Celem niniejszej pracy jest próba określenia związku pomiędzy doświadczeniem przemocy w dzieciństwie, a zachowaniami ryzykownymi dla zdrowia i życia wśród polskiej młodzieży.

Materiał i metoda. Grupę badaną stanowili pacjenci w wieku 14-18 lat kilkunastu polskich placówek zajmujących się leczeniem młodzieży przejawiającej zachowania ryzykowne zaburzeń psychicznych oraz uzależnień u młodzieży. Do badania wykorzystano Inwentarz Wczesnej Traumatyzacji (ETI) oraz Skalę Zachowań Zdrowotnych konstrukcji własnej.

Wyniki. Młodzież po próbach samobójczych oraz nadużywająca środków psychoaktywnych najczęściej doświadczała w dzieciństwie przemocy fizycznej. Młodzież z zaburzeniami odżywiania najczęściej doświadczała przemocy emocjonalnej oraz przemocy seksualnej.

Słowa kluczowe: *krzywdzenie, zachowania ryzykowne, adolescencja*

The aim of this work was an attempt to determine the relationship between experiences of violence in childhood and health and life risk behaviors among Polish youth.

Material and methods. The studied group consisted of 14-18 years old patients from a dozen or so Polish centers treating young people with risk behaviors, mental disorders and dependence disorders. Early Trauma Inventory (ETI) and our Scale of Healthy Behaviors were used in the study.

Results. Young people after suicidal attempts and with substance abuse the most often had physical violence experiences in childhood. Adolescents with eating disorders had experienced emotional and sexual violence.

Key words: *child abuse, health risk behaviors, adolescence*

Pielęgniarki wobec problemu starości

Nurses and senility problem

Jolanta Pęgiel-Kamrat ^{1/}, Ewa Malicka-Kaczmarzyk ^{2/},
Marzena Zarzeczna-Baran ^{1/}, Ewa Wojdak-Haasa ^{1/}

^{1/} Akademia Medyczna w Gdańsku, Zakład Zdrowia Publicznego
i Medycyny Społecznej

^{2/} Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Słupsku

Postępujące starzenie się społeczeństw stawia wyzwania przed zdrowiem publicznym. Wg prognoz demograficznych w 2020 r. liczba osób w wieku 60 i więcej lat przekroczy 20% żyjących. Zjawisko to dotyczy też Polski. Coraz większa liczba osób wymaga wzmożonej opieki społecznej i medycznej. Istotne miejsce w opiece nad osobą starszą, zajmować powinna kompetentna pielęgniarka, dostosowująca opiekę do indywidualnych potrzeb i aktualnej sytuacji.

Celem pracy jest określenie wiedzy pielęgniarek na temat starości, opieki nad pacjentem starszym oraz form wsparcia dla osób w wieku podeszłym.

Materiał empiryczny zebrano metodą sondażu diagnostycznego. Narzędziem był kwestionariusz ankiety anonimowej własnej konstrukcji, zawierającej 39 pytań.

Wyniki. Większość ankietowanych (68%) stwierdziła, że podstawową cechą starości jest postępujące ograniczenie samodzielności życiowej oraz spadek zdolności adaptacyjnych człowieka (63%). Prawie 3/4 respondentów uważała, że cechą charakterystyczną wieku podeszłego jest wielochorobowość, a najczęstszymi problemami zdrowotnymi choroby układu krążenia (78%) i choroby narządu ruchu (77%). Za najważniejsze problemy ludzi starych respondenci uważali samotność (90%) oraz poczucie nieprzydatności (80%). Według badanych (53%) świadczenia opieki zdrowotnej w ramach ubezpieczenia NFZ nie zaspokajają potrzeb pacjentów w wieku podeszłym.

Wnioski. Zakres wiedzy pielęgniarek na temat starości i procesu pielęgnowania pacjentów w podeszłym wieku jest niewystarczający. Opieka nad tą populacją nie jest sprawowana w oparciu o ocenę stanu sprawności i o indywidualny plan opieki.

Słowa kluczowe: *epidemiologia, zachowania zdrowotne, współpraca pacjenta, ludzie starsi*

The progressive senility problem amongst the society is a huge challenge to public health. According to demographic prognosis in 2020 the number of 60 year olds and older individuals will exceed 20% of the population. This phenomenon concerns Poland, as well. The growing number of patients require social and medical care. A competent nurse should play a vital role in taking care of the elderly, adapting means to individual needs and actual situation.

The aim of the paper was determination of the nurse's comprehension of the senility problem, caring for the elderly patient and different forms of support to the elderly.

The study material was collected in the form of a diagnostic poll. The apparatus used was an anonymous survey, including 39 questions.

Results. The majority of the surveyed (68%) individuals claimed that the chief indication of senility was a restriction in self-independence and a decrease of one's adaptive potential (63%). Almost 75% of the surveyed individuals claimed that multiple diseases are the major determinant of senility, the most frequent problems being a cardiovascular disease (78%) and motion restriction (77%). The crucial problems of the senile age were perceived to include solitude (90%) and feeling of uselessness (80%). According to the questioned individuals (53%) the NFZ (National Health Service) services do not meet the needs of the senile.

Conclusions. The comprehension range of nurses in the scope of senility problems and caring of the elderly is insufficient. Caring for the elderly is not performed with appropriate respect paid to evaluation of physical condition of the patient and his/her individual caring plan.

Key words: *epidemiology, health behavior, patient cooperation, senile people*

Zapobieganie niepełnosprawności jako zadanie pielęgniarki

Preventing disability as a task for a nurse

Jolanta Pęgiel-Kamrat ^{1/}, Irena Chojnacka ^{2/}, Marzena Zarzeczna-Baran ^{1/}, Ewa Wojdak-Haasa ^{1/}

^{1/} Akademia Medyczna w Gdańsku, Zakład Zdrowia Publicznego
i Medycyny Społecznej

^{2/} „BIMED” Spółka Partnerska w Tczewie

Wprowadzenie. Do niepełnosprawności najczęściej doprowadzają, coraz częstsze w naszym społeczeństwie, choroby przewlekłe. Zapobieganie niepełnosprawności jest zadaniem całego personelu medycznego, w tym pielęgniarki.

Celem pracy jest przedstawienie zadań pielęgniarki środowiskowej w rozwiązywaniu problemów pacjentów dotkniętych chorobami przewlekłymi oraz jej roli w zapobieganiu niepełnosprawności.

Materiał i metoda. Materiałem badawczym były odpowiedzi uzyskane z autorskiej ankiety anonimowej przeprowadzonej wśród ponad 49 letnich pacjentów obciążonych problemami zdrowotnymi.

Wyniki. Około 60% ankietowanych deklarowało ograniczenie samodzielności i niezależności życiowej, 57% zmieniło dotychczasowy tryb życia, a 33% ograniczyło niektóre codzienne czynności. Z tego powodu 48% badanych uzyskiwało pomoc od najbliższej rodziny, ale 36% przede wszystkim od pielęgniarki środowiskowej. Wsparcie psychiczne ponad 54% badanych otrzymywało od rodziny, ale aż 38% od pielęgniarki środowiskowej. Połowa ankietowanych jako podstawowe źródło wiedzy o chorobie i pielęgnacji wskazywała pielęgniarkę, szczególnie (89%), gdy dotyczyło to odżywiania, form wypoczynku czy zapobiegania powikłaniom.

Wnioski. Występowanie schorzeń przewlekłych nasila się z wiekiem, a większość osób niepełnosprawnych deklaruje jednoczesne występowanie kilku schorzeń przewlekłych, dominują tu choroby układu krążenia. Najdotkliwsze problemy dotyczą samodzielnego poruszania się oraz konieczności korzystania z pomocy innych osób. Wśród metod leczniczych najczęściej stosowana była farmakoterapia, a najrzadziej kompleksowa rehabilitacja. Rodzina jest najlepszym źródłem wsparcia, a pielęgniarka pełni rolę doradcy i edukatora dla pacjenta chorującego przewlekłe.

Słowa kluczowe: *niepełnosprawność, opieka pielęgniarska, zespół terapeutyczny, zachowania zdrowotne, styl życia*

Disability is most often caused by chronic diseases, being more and more common in contemporary societies. Prevention of disability is a task for the whole medical personnel, including nurses.

The aim of this work was to outline the nurse tasks in solving the problems of patients suffering from chronic diseases and the role in disability prevention.

Materials and methods. The study material comprised answers to an anonymous survey conducted amongst 49 patients suffering from health problems.

Results. About 60% of the surveyed persons declared restriction of independence, 57% complained of an altered lifestyle and 33% suffered from restricted some of the daily routine tasks. Owing to this 48% of the respondents received close family aid, but 36% obtained nurse assistance. As many as 54% of the surveyed patients received physical support from family but 38% of them received it from a nurse. Half of the questioned patients claimed the nurse to be the major information source on their disease, chiefly concerning nutrition (89%), relaxation forms or symptom prevention.

Conclusions. Chronic disease rate advances with age, the majority of the disabled declare a number of simultaneous

chronic diseases, most common being cardiovascular diseases. The most striking problems concern motion and are dependent on care. Pharmacotherapy proved to be most common, complex rehabilitation being rare. Family proved to be the best source of support, the nurse playing an advisor and educational role to the chronically ill patient.

Key words: *disability, nurse services, therapy complex, health behavior, life style*

Realizacja zapotrzebowania na witaminy i minerały w diecie kobiet ciężarnych w Polsce

Covering the need for vitamins and minerals in diet of pregnant women in Poland

Iwona Bojar, Alfred Owoc, Krzysztof Włoch, Ewa Warchol-Sławińska

Katedra i Zakład Zarządzania i Ekonomiki Ochrony Zdrowia Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Według zaleceń WHO i UE dostarczanie powyżej 400g/dzień owoców i warzyw pokrywa dzienne zapotrzebowanie na witaminy i minerały.

Celem pracy była ocena jakości diety kobiet ciężarnych w Polsce na tle zaleceń WHO i Unii Europejskiej szczególnie w zakresie witamin i minerałów.

Badania zostały przeprowadzone metodą obserwacji siedmiodniowej diety. W badaniu wzięło udział 128 ciężarnych pomiędzy 20 a 30 tygodniem ciąży. Analizy spożywanych produktów dokonano przy użyciu oprogramowania DIETETIK opracowanego przez Polski Instytut Żywności i Żywienia, wartości makro i mikroskładników uzyskanych z obserwacji uśredniono. Uzyskane wyniki porównano z zaleceniami WHO i UE dla kobiet ciężarnych oraz poddano analizie statystycznej (test χ^2).

Poniżej 400 g/dzień warzyw i owoców w diecie stwierdzono u 4,68% ciężarnych. Mimo to średnie wartości witamin: D – 2,64 $\mu\text{g/os.}$, B6 – 1,76 mg/os. i kwasu foliowego – 160,3 $\mu\text{g/os.}$ oraz średnie wartości składników mineralnych: wapń – 689 mg/os. , magnez – 255 mg/os. , żelazo – 10,1 mg/os. , cynk – 9,2 mg/os. są niższe niż zalecane dzienne normy. Przekroczono są natomiast dzienne normy dla sodu, fosforu oraz wit. A. Stwierdzono istotną zależność pomiędzy wyższą jakością diety w ciąży a wykształceniem wyższym lub średnim oraz miejscem zamieszkania w mieście. Wiek, stan cywilny, liczba przebytych ciąż nie miały wpływu na jakość diety.

Niezbędna jest suplementacja większości witamin i składników mineralnych od pierwszego trymestru ciąży, szczególnie kwasu foliowego, żelaza, cynku i wapnia. Należy edukować dziewczęta i kobiety w wieku rozrodczym w zakresie prawidłowego odżywiania szczególnie w zakresie spożywania warzyw i owoców w okresie przedkoncepcyjnym i w ciąży.

Słowa kluczowe: *dieta, kobiety ciężarne, witaminy i minerały*

Taking into account the WHO and UE recommendations, the supply of fruit and vegetables over 400 g per day will cover daily demand for vitamins and minerals.

The purpose of this study was to assess quality of pregnant women diet in Poland as compared to recommendations of WHO and European Union especially those involving demand for vitamins and minerals.

The investigations included 128 women pregnant for 20-30 weeks. The consumed products were analyzed by the means of DIETETIK software, developed by the Polish National Food and Nutrition Institute (NFNI). The obtained macro and micro

values were averaged. The results were compared to WHO, UE and NFNI recommendations for pregnant women and were analyzed statistically (χ^2 test).

Consumption lower than 400 g of fruit and vegetables/day was found in the diet of 4.68% of pregnant women. Mean values for vitamin D (2.64 $\mu\text{g/person}$), vitamin B6 (1.76 mg/person) and folic acid (160.3 $\mu\text{g/person}$) as well as average values for mineral components: calcium (689 mg/person), magnesium (255 mg/person), iron (10.1 mg/person), zinc (9.2 mg/person) were lower than daily recommended values. Daily input values of sodium, phosphorus and vitamin A were higher than recommended. A significant relationship was noted between quality of a diet during pregnancy and higher grade of education (secondary and high school) as well as place of residence (urban domicile). Supplementation of most vitamins and mineral components is necessary, beginning at the first pregnancy trimester. Women and girls of procreation age must be educated on proper nutrition during and before pregnancy.

Key words: *diet, pregnant women, vitamins and minerals*

Analiza uwarunkowań wysokiej i niskiej jakości diety kobiet ciężarnych w Polsce

Analysis of conditioning in cases of high and low quality diet of pregnant women in Poland

Iwona Bojar, Alfred Owoc, Krzysztof Włoch

Katedra i Zakład Zarządzania i Ekonomiki Ochrony Zdrowia Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Zachowania zdrowotne kobiety w ciąży, w tym odpowiednie dostarczanie wszystkich niezbędnych składników odżywczych wpływa na częstość powikłań ciąży, rozwój płodu, oraz występowanie u dziecka chorób w wieku późniejszym.

Celem pracy była ocena jakości diety kobiet ciężarnych w Polsce oraz analiza uwarunkowań wysokiej i niskiej jakości diety.

Badania zostały przeprowadzone metodą obserwacji siedmiodniowej diety. W badaniu wzięło udział 128 ciężarnych pomiędzy 20 a 30 tygodniem ciąży. Analizy spożywanych produktów dokonano przy użyciu oprogramowania DIETETIK opracowanego przez IŻŻ, wartości makro i mikroskładników uzyskanych z obserwacji uśredniono. Uzyskane wyniki porównano z zaleceniami UE i IŻŻ dla kobiet ciężarnych oraz poddano analizie statystycznej (test χ^2).

W badanej grupie ciężarnych średnia wartość makroskładników dostarczanych w diecie nie odbiega od zaleceń żywieniowych UE i IŻŻ: białko – 72,1 g/os/d , tłuszcze ogółem – 72,8 g, kwasy tłuszczowe wielonienasycone – 10,93 g, cholesterol – 283 mg, węglowodany – 257 g. Stwierdzono istotną zależność pomiędzy wyższą jakością diety w ciąży a wykształceniem wyższym lub średnim oraz miejscem zamieszkania w mieście. Wiek, stan cywilny, liczba przebytych ciąż nie miały wpływu na jakość diety. Niezbędna jest ciągła edukacja wszystkich dziewcząt i kobiet w wieku rozrodczym w zakresie prawidłowego odżywiania w okresie przedkoncepcyjnym i w ciąży.

Słowa kluczowe: *dieta, kobiety ciężarne, jakość*

Amounts of all necessary nutrition elements in diet affect frequency of pregnancy complications, foetus growth and children's future illnesses.

The purpose of this study was to assess quality of pregnant women diet in Poland as compared to recommendations of WHO and European Union as well as to analyze conditioning of high and low quality diets.

One hundred and twenty eight pregnant women in 20th-30th week of gestation took part in the research. The consumed

products were analyzed by the means of DIETETYK software, developed by the NFNI (National Food and Nutrition Institute). The obtained macro and micro values were averaged. The results were compared with WHO and UE recommendations for pregnant women and were analyzed statistically.

The average contents of micro components supplied daily with the diet did not deviate from WHO and UE nutrition recommendations: protein 72.1 g/person, total lipids 72.8 g, polyunsaturated fatty acids 10.93 g, cholesterol 283 mg, carbohydrates 257 g. A significant relationship was disclosed between quality of the diet during pregnancy and higher and secondary education as well as place of residence (urban domicile) of the pregnant woman.

Women and girls in their procreation age must be educated on proper nutrition during and before pregnancy.

Key words: diet, pregnant women, quality

The survey was carried out by means of three standardized questionnaires: WHOQOL-BREF, Women's Health Questionnaire (WHQ) and SF-36 and self-constructed questionnaire as well. The questions of self-constructed questionnaire concerned the indicators of the living conditions of respondents like: age, permanent place of living, housing conditions, education level, marital status, number of children, professional activity and financial situation.

The questionnaires were sent to a representative sample of 7875 women between 45 and 65 years of age, living in Lublin province, in 2007. The mail addresses were obtained from The Local Data Bank of Lublin Provincial Office. We received 2125 return letters (returnability 27%). Currently, the statistical analysis is in progress. Preliminary results will be presented at the conference.

Key words: quality of life, women, menopause, WHOQOL, WHQ, SF-36

Czynniki socjodemograficzne a jakość życia kobiet w wieku około- i pomenopauzalnym – doniesienie wstępne

Sociodemographic factors and the quality of life of peri- and postmenopausal women – preliminary report

Dorota Żołnierczuk-Kieliszek, Teresa B. Kulik, Anna Pacian, Agata Stefanowicz, Mariola Janiszewska-Grzyb

Katedra Zdrowia Publicznego Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Jakość życia kobiet w wieku około i pomenopauzalnym jest ważnym problemem zdrowia publicznego, gdyż około jedna trzecia kobiet zamieszkujących kraje wysoko rozwinięte jest w wieku pomenopauzalnym, a każda kobieta ponad jedną trzecią życia przeżywa po okresie menopauzy.

Celem badań była analiza jest wpływu czynników socjodemograficznych na jakość życia kobiet w wieku około- i pomenopauzalnym. Do badań wybrano trzy standaryzowane kwestionariusze: WHOQOL-BREF, Women's Health Questionnaire (WHQ) i SF-36.

W badaniu wykorzystano również ankietę własnego autorstwa. Pytania kwestionariusza ankiety dotyczyły danych społeczno-demograficznych badanych kobiet (wiek, stałe miejsce zamieszkania, sytuacja mieszkaniowa, wykształcenie, stan cywilny, posiadanie dzieci, praca zawodowa, sytuacja materialna).

W 2007 r. wysłano ankietę pocztową do 7875 kobiet w wieku 45-65 lat, mieszkających na terenie woj. lubelskiego. Adresy reprezentatywnej próby mieszkank woj. lubelskiego w tym wieku otrzymano z Terenowego Banku Danych Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego. Otrzymano 2125 listów zwrotnych (zwrotność 27%). Obecnie jest prowadzona analiza statystyczna otrzymanych danych. Wstępne wyniki zostaną przedstawione na konferencji.

Słowa kluczowe: jakość życia, kobiety, menopauza, WHOQOL, WHQ, SF-36

The quality of life of peri- and postmenopausal women is an important public health issue. One third of women living in highly developed countries reaches postmenopausal age. More than one third of women's lifetime is the postmenopausal period. The aim of the study was to reveal the influence of the living conditions on the quality of life of women in peri- and postmenopausal period.

Stosowanie hormonalnej terapii zastępczej a jakość życia kobiet w wieku około- i pomenopauzalnym – doniesienie wstępne

Hormonal replacement therapy and the quality of life of peri- and postmenopausal women – preliminary report

Dorota Żołnierczuk-Kieliszek, Teresa B. Kulik, Anna Pacian, Agata Stefanowicz, Mariola Janiszewska-Grzyb

Katedra Zdrowia Publicznego Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Jakość życia kobiet w wieku około i pomenopauzalnym jest ważnym problemem zdrowia publicznego, gdyż około jedna trzecia kobiet zamieszkujących kraje wysoko rozwinięte jest w wieku pomenopauzalnym, a każda kobieta ponad jedną trzecią życia przeżywa po okresie menopauzy.

Celem badań była analiza jest wpływu stosowania hormonalnej terapii zastępczej na jakość życia kobiet w wieku około- i pomenopauzalnym. Do badań wybrano trzy standaryzowane kwestionariusze: WHOQOL-BREF, Women's Health Questionnaire (WHQ) i SF-36.

W badaniu wykorzystano ankietę własnego autorstwa. Pytania kwestionariusza ankiety dotyczyły przyjmowania przez kobiety preparatów hormonalnych aktualnie lub w przeszłości w celu łagodzenia dolegliwości okresu przekwitania, czasu i wskazań do stosowania tej terapii, drogi podania, źródeł wiedzy kobiet o HTZ, przyczyn niepodjęcia kuracji hormonalnej.

W 2007 r. wysłano ankietę pocztową do 7875 kobiet w wieku 45-65 lat, mieszkających na terenie woj. lubelskiego. Adresy reprezentatywnej próby mieszkank woj. lubelskiego w tym wieku otrzymano z Terenowego Banku Danych Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie. Otrzymano 2125 listów zwrotnych (zwrotność 27%). Obecnie jest prowadzona analiza statystyczna otrzymanych danych. Wstępne wyniki zostaną przedstawione na konferencji.

Słowa kluczowe: jakość życia, kobiety, menopauza, hormonalna terapia zastępcza, WHOQOL, WHQ, SF-36

The quality of life of peri- and postmenopausal women is an important public health issue. One third of women living in high developed countries reaches postmenopausal age. More than one third of women's lifetime is the postmenopausal period. The aim of the study was to reveal the impact of hormone replacement therapy on the quality of life of women in peri- and postmenopausal period.

The survey was carried out by means of three standardized questionnaires: WHOQOL-BREF, Women's Health Questionnaire (WHQ) and SF-36 and self-constructed questionnaire as well. The questions of self-constructed questionnaire concerned the time of applying the hormonal treatment to relieve the menopausal complaints currently or in the past. There were also other indicators which were important for the process of analysis. The most important were: the duration of HRT, medical applications to the treatment, sources of women's knowledge about HRT and the causes of resigning from such treatment.

The questionnaires were sent to a representative sample of 7875 women between 45 and 65 years old, living in Lublin province, in 2007. The mail addresses were obtained from The Local Data Bank of Lublin Provincial Office. We received 2125 return letters (returnability 27%). Currently the statistical analysis is in progress. Preliminary results will be presented at the conference.

Key words: *quality of life, women, menopause, hormonal replacement therapy WHOQOL, WHQ, SF-36*

Zalety i ograniczenia pytań otwartych w ankietywnych badaniach zadowolenia pacjentów z opieki lekarza rodzinnego

Advantages and limitations of open questions in questionnaire studies of patients' satisfaction with family doctor care

Ryszard Grębowski, Ludmiła Marcinowicz

Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, Zakład Medycyny Rodzinnej i Pielęgniarstwa Środowiskowego

Wprowadzenie. Dominujący dziś kanon badań satysfakcji pacjentów z różnych rodzajów opieki medycznej obejmuje stosowanie techniki ankiety, z wyłącznie zamkniętymi pytaniami w kwestionariuszach. Niekiedy na końcu ich pojawia się pytanie otwarte, ma jednak ono zwykle charakter rytualny i jest raczej ukłonem w stronę respondenta, dotychczas pozbawionego jakiegokolwiek możliwości spontanicznej wypowiedzi, niż źródłem istotnych dla badacza informacji.

Cel pracy. Niepewny status pytań otwartych określił cel prezentowanych badań: przetestowanie ich użyteczności w klasycznych badaniach ilościowych. Przede wszystkim dotyczyło to sprawdzenia sposobów analizy wyników oraz ich porównania z odpowiedziami na pytania zamknięte, zwłaszcza w odniesieniu do pozytywnych i negatywnych ocen opieki.

Materiał i metoda. Badania przeprowadzono na próbie 360 pacjentów lekarzy rodzinnych. Kwestionariusz ankiety zawierał 75 pytań zamkniętych (w tym 6 metryczkowych) oraz jedno pytanie otwarte o dodatkowe komentarze na temat opieki lekarza rodzinnego i pielęgniarki rodzinnej. Udzieliło na nie odpowiedzi – często bardzo obszernych – 160 respondentów, tj. 44,4% ogółu badanych.

Wyniki. Wśród ogółu wypowiedzi tylko nieco więcej miało charakter pozytywny, podczas gdy przy pytaniach zamkniętych oceny pozytywne zdecydowanie przeważają. Okazało się zresztą, że w świetle treści wypowiedzi respondentów schematy kategoryzacji dla ocen pozytywnych i negatywnych mogą być te same jedynie w odniesieniu do lekarzy i pielęgniarek, natomiast muszą być różne dla ocen przychodni i systemu.

Wnioski. Analiza odpowiedzi na pytanie otwarte dostarczyła wielu dodatkowych „pogłębianych” informacji, zwłaszcza o problemach i tematach nieobecnych w kwestionariuszu ankiety. Mogą być one wykorzystane w różny sposób, m.in. do formułowania pytań zamkniętych w kolejnych badaniach. Natomiast

głównym ograniczeniem wydaje się być tu niereprezentatywność wyników, a więc niemożność ich generalizacji.

Słowa kluczowe: *ocena pacjenta, lekarz rodzinny, kwestionariusz, pytania otwarte*

Introduction. The present-day canon of the research into patients' satisfaction with various types of medical care involves the application of a questionnaire technique exclusively based on closed questions. Sometimes, at the very end an open question happens to appear; however, it is of ritual nature and used to satisfy the respondent who lacks the possibility to make a spontaneous comment rather than a source of information important for a researcher.

Aim. The aim of the study, i.e. testing the usefulness of open questions in classical quantitative investigations determined the uncertain status of open questions.

First of all, the modes of result analysis were checked and a comparison was made between answers to open and closed questions, especially with reference to positive and negative assessments of care.

Material and method. The study was conducted on a sample of 360 patients of family doctors. The questionnaire form contained 75 closed questions (including demographic data) and one open question that required additional comments concerning the care provided by family doctor and family nurse. Responses to this question – often very broad – were given by 160 patients, i.e. 44.4% of the study population.

Results. Positive responses showed only a slight predominance among a total number of utterances. However, replies to closed questions were by far more frequently positive. It appeared that in the light of respondents' opinions, categorization schemes for positive and negative assessments can be the same in relation to doctors and nurses, but different for medical centres and the system.

Conclusions. The analysis of responses to open questions provided a lot of „deeper” information, especially about problems and issues not present in the questionnaire form. The data can be used in various ways, e.g. to formulate closed questions in subsequent surveys. However, the results are not representative and, thus, cannot be generalized, which seems to be the major limitation.

Key words: *patient's satisfaction, family doctor, questionnaire, open questions*

Definiowanie zadowolenia z opieki lekarza rodzinnego przez pacjentów

Defining satisfaction with family doctor care by patients

Ludmiła Marcinowicz, Ryszard Grębowski

Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, Zakład Medycyny Rodzinnej i Pielęgniarstwa Środowiskowego

Wprowadzenie. Mierzenie satysfakcji pacjenta z opieki zdrowotnej jest problematyczne. Każdy z licznych badaczy zadowolenia pacjentów staje wobec problemu wieloznaczności, niejasności i różnego rozumienia samego pojęcia „satysfakcja”. Zrozumienie znaczenia satysfakcji pacjenta ze świadczeń lekarza rodzinnego jest istotne przede wszystkim dla poprawy jakości opieki.

Celem pracy jest określenie, jak pacjenci definiują zadowolenie z opieki lekarza rodzinnego.

Materiał i metoda. Zastosowano podejście jakościowe. Zrealizowano 36 wywiadów pogłębionych z pacjentami lekarzy rodzinnych. Wszystkie wywiady, za zgodą pacjentów, były nagrywane na taśmę magnetofonową i zapisane w formie transkryptów. Do interpretacji odpowiedzi respondentów zastosowano technikę analizy treści.

Wyniki. W wyniku szczegółowej analizy transkryptów okazało się, że raczej nie ma jednej wspólnej definicji „zadowolenia” dla wszystkich badanych, można natomiast określić kilka głównych sposobów rozumienia tego pojęcia. Są nimi: 1. dobra interakcja lekarz-pacjent; 2. poprawa stanu zdrowia, samopoczucia, wyleczenie z choroby; 3. stan emocjonalny; 4. spełnienie wcześniejszych oczekiwań; 5. dostępność opieki; 6. rozwiązanie problemów; 7. mix różnych stanów, bez wyraźnego akcentowania któregoś z nich; 8. brak powodów do niezadowolenia.

Wnioski. Pacjenci różnie definiują zadowolenie z opieki lekarza rodzinnego, dlatego oceniając jakość opieki, należy unikać pytań o zadowolenie a skupiać się bardziej na ocenie elementów składających się na zadowolenie lub niezadowolenie.

Słowa kluczowe: zadowolenie pacjenta, badania jakościowe, lekarz rodzinny

Introduction. Measuring patient satisfaction with health care is problematic. A researcher investigating patients' satisfaction faces the problem of ambiguity, differentiation in understanding the „satisfaction” concept and multifaceted nature of the term. The understanding of patients' satisfaction with the family doctor service is crucial first and foremost for the improvement of the quality of medical care.

Aim. The aim of this paper is to determine how patients define satisfaction with family doctor care.

Material and method. A qualitative approach was used. Thirty-six in-depth interviews were executed with patients of family doctors. With patients' consent, all the interviews were recorded and transcribed. To interpret the respondents' answers a content analysis method was used.

Results. As shown by a detailed analysis of the transcripts, there is no one common definition of „satisfaction” for all the study participants, although it is possible to establish some core patterns of perceiving it. These are: 1. good doctor-patient interaction; 2. health and mood improvement, and cure; 3. emotional condition; 4. fulfilment of prior expectations; 5. availability of healthcare; 6. solution of problems; 7. combination of different states without predominance of any; 8. lack of reasons for dissatisfaction.

Conclusions. As patients differently define satisfaction with health care provided by family doctors, the quality assessment should focus rather on the satisfaction components, whereas questions about satisfaction itself should be avoided.

Key words: patient's satisfaction, qualitative study, family doctor

Wiedza studentów na temat znaczenia wybranych czynników dla zdrowia człowieka

The students' knowledge about the importance of the selected factors needed for human life

Monika Binkowska-Bury ^{1/}, Beata Penar-Zadarko ^{1/}, Edyta Barnaś ^{1/}, Marek Sobolewski ^{2/}

^{1/} Instytut Pielęgniarstwa i Położnictwa, Wydział Medyczny, Uniwersytet Rzeszowski

^{2/} Zakład Metod Ilościowych w Ekonomii

Wstęp. Wiedza na temat zdrowia i choroby zdobywana jest przez człowieka całe życie. Można oczekiwać, że młodzież akademicka powinna wykazywać znajomość podstawowych zagadnień z tego zakresu opierając się na zasobach informacji na temat biologii człowieka wyniesionych z okresu nauki szkolnej i wzbogacanych o treści realizowane w trakcie studiów z przedmiotów uwzględniających tematykę zdrowia.

Cel pracy. Ocena poziomu wiedzy studentów na temat czynników wpływających na zdrowie człowieka oraz w jaki sposób zmienne sytuacyjne (płeć, wiek, kierunek studiów, miejsce stałego zamieszkania, wykształcenie rodziców, sytuacja materialna, biografia zdrowotna) różnicują poziom wiedzy studentów.

Materiał i metoda. Badania przeprowadzono w grupie 521 studentów uczelni rzeszowskich studiujących na kierunkach o charakterze ścisłym, humanistycznym oraz medycznym. Oceny poziomu wiedzy na temat zdrowia dokonano w oparciu o test 20 twierdzeń zawierających treści z zakresu zasad racjonalnego odżywiania się, związków pomiędzy określonymi elementami diety, badaniami a chorobami układu krążenia, nowotworowymi, wpływu używek na zdrowie, roli aktywności fizycznej i profilaktyki. Określono poziom wiedzy u każdego ankietowanego. Wyniki przedstawiono w postaci skali oceny poziomu wiedzy. W opracowaniu statystycznym wykorzystano test niezależności chi-kwadrat oraz metody analizy wariancji

Wyniki. W wyniku analizy stwierdzono, że 48,6% studentów posiadało niski poziom wiedzy o zdrowiu a 40,1% poziom dobry. Poziom wiedzy na temat zdrowia badanych studentów był wyraźnie zróżnicowany specyfiką studiów ($p < 0,001$). Najwyższy poziom wiedzy (dobry 61,9%; wysoki 9,5%) charakteryzował studentów kierunków medycznych. Studenci kierunków ścisłych w największej ilości dysponowali znikomym poziomem wiedzy o czynnikach warunkujących zdrowie (13,1%).

Wnioski. Studentów charakteryzuje niewystarczający poziom wiedzy na temat znaczenia wybranych czynników dla zdrowia człowieka. Poziom wiedzy badanych studentów jest wyraźnie zróżnicowany specyfiką studiów. Najwyższym poziomem wiedzy dysponowali studenci kierunków medycznych, a więc tacy gdzie stopień nasycenia programu treściami o zdrowiu i chorobie jest większy od pozostałych. Czynniki sytuacyjne (płeć, wiek, miejsce stałego zamieszkania, wykształcenie rodziców, sytuacja materialna, biografia zdrowotna) nie korespondują z zasobem wiedzy o zdrowiu wśród młodzieży akademickiej.

Słowa kluczowe: poziom wiedzy, czynniki sytuacyjne, młodzież akademicka

Introduction. The knowledge of health and illness is gained by a given person throughout the whole life. The university students can be expected to know the basic terms concerning the area of human biology from the lessons at school, later extended by the issues they learned during their studies, which dealt with health problems.

Aim. The aim involved evaluation of the level of students' knowledge of the situational factors influencing human health and the way the situational variables such as: sex, age, faculty, dwelling-place, parents' education, financial situation and health record diversify the level of the students' knowledge.

Materials and methods. The study of the group was conducted on 521 students from the Rzeszów's universities who were the representatives of the science, the humanities and medical schools. The evaluation of the level of health knowledge was based on a test, which contained 20 statements concerning proper eating habits, relations between particular elements of a diet, cardiovascular diseases and cancer, the influence of the substances on health, the role of physical activity and prophylactic behaviours. The test measured the level of knowledge of every respondent. The results were presented as a scale of the level of knowledge. In the statistics study, the chi-square test and the methods of the analysis of variance were used.

Results. As a result of the analysis, it was found that 48.6% of the students had a low level of knowledge about health, while the level in 40.1% of them was good. The level of knowledge of the students questioned varied greatly, depending on the fields of studies ($p < 0.001$). The students of medical schools had the highest level of knowledge (good 61.9%; high 9.5%). The students of the science usually had little knowledge of the factors determining health (13.1%).

Conclusions. Students have an insufficient level of knowledge about the importance of certain factors for human health. The level of knowledge depends largely on the field of study of the respondent. The highest level was noticed among the students of medical schools, so the ones who have more classes concerning health and illness than other students. The other situational factors (sex, age, dwelling place, parents' education, financial situation and health record) did not correspond to the knowledge of the university students.

Key words: level of knowledge, situational factors, the university students

Praktyczne uwagi dla lekarzy wykonujących i dokumentujących badania lekarskie oraz wydających orzeczenia lekarskie osobom ubiegającym się lub posiadającym pozwolenie na broń, na podstawie kontroli przeprowadzonych w latach 2005-2008 w woj. dolnośląskim

Practical remarks for medical practitioners performing and documenting medical examinations and signing medical certificates for purposes of being licensed or already licensed to own a gun, basing on the controls results in years 2005-2008 in the Lower Silesia region

Lech Lenkiewicz

Dolnośląskie Centrum Zdrowia Publicznego we Wrocławiu, Dział Nadzoru i Koordynacji Polityki Zdrowotnej

Uwagi praktyczne, można podzielić na dotyczące:

- przeprowadzania badań i spełniania wymogów określonych przepisami
- dokumentowania badań
- formułowania orzeczeń
- powodów wnoszenia odwołań i skarg.

Z kontroli przeprowadzonych w zakładach opieki zdrowotnej, indywidualnych praktykach lekarskich i indywidualnych specjalistycznych praktykach lekarskich wynika, że najczęściej zastrzeżeń dotyczyło wykonywania i dokumentowania badań lekarskich oraz wydawanych orzeczeń lekarskich osobom ubiegającym się lub posiadającym pozwolenie na broń. Dotyczyły one przede wszystkim stosowania niewłaściwych druków, nie

wykonywania we wszystkich przypadkach obligatoryjnych badań wzroku i stanu psychicznego przez specjalistów, a także nie podawania nazwy podmiotu, do którego można wnieść odwołanie od wydanego orzeczenia oraz terminu na wniesienie tego odwołania. Wydanie orzeczenia niezgodnego z przepisami, czyni je nieważnym jako niezgodne z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 07 września 2000 r. w sprawie badań lekarskich i psychologicznych osób ubiegających się lub posiadających pozwolenie na broń (Dz. U. 00.79.898 z późn. zm.).

Wobec zdarzających się przypadków nieuzasadnionego użycia broni przez osoby wykazujące zaburzenia psychiczne, obligatoryjny wymóg przeprowadzenia badania psychiatrycznego jest ze wszech miar uzasadniony. Za nie przeprowadzenie takiego badania, lekarzowi grozi odpowiedzialność karna i zawodowa.

Orzeczenia negatywne należy wydawać po wnikliwej ocenie stanu zdrowia badanego, biorąc pod uwagę rodzaj i dynamikę procesu chorobowego oraz przystosowanie się do istniejących nieprawidłowości.

Wydanie negatywnego orzeczenia może spowodować nie tylko niemożność posługiwania się bronią, ale też np. utratę możliwości posiadania broni o charakterze zabytkowym. Było to przyczyną wnoszonych skarg.

Nie można także wydawać orzeczenia dla siebie samego a także należy upewnić się, czy badany nie otrzymał orzeczenia negatywnego od innego lekarza, bowiem w tych przypadkach odwołanie wnosi Policja.

Słowa kluczowe: lekarze, badanie, orzeczenie, dokumentowanie, kontrola, nieprawidłowości, odwołanie

The practical remarks are divided into several groups, covering:

- examination procedures meeting the law rules requirements
- examination findings documentation
- filling in a medical certificate
- appeals and complaints reasons.

The controls performed in medical institutions as well as in offices of both individual medical practitioners and specialist medicine doctors have shown, that the most faults were found applied to examinations and their documenting as well as to filling in medical certificates in cases of people being licensed or already licensed to own a gun. Improper forms were used, in some cases obligatory specialist psychiatric examination and sight assessment were not carried out, and there were no remarks made of the ways and dates of possible appeals in case the opinion was negative. Improper medical certificate is not valid, as it is stated in Minister of Health rule dated September 9th, 2000 on medical and psychological examination of people applying for or granted to have a gun (Dz. U. 00.79.898 with later changes).

As it is not uncommon that the guns are used in illegal way by people with psychiatric disorders, the obligatory psychiatric examination demanded by law rules is certainly grounded. If a medical practitioner decides not to perform one, he may be punished by criminal and corporate courts.

If the medical certificate statement should be negative, it ought to be stated after thorough assessment of the patient's health status, including the kind and dynamics of pathologic processes, as well as the grade of adaptation developed by the patient.

A negative medical certificate can not only make it impossible for the person to own and use a gun, but also to own a gun at all, including historic copies. It has already been a reason of several complaints.

It is not allowed for a medical practitioner, when he is being licensed or has a license to own a gun, to sign the needed medical certificate himself. It should be also always checked, if the patient has not already been given a negative medical certificate from another medical practitioner – in such cases the appeal is in the Police competence range.

Key words: medical practitioners, examination, medical certificate, documenting, control, faults, appeal

Zdrowotne aspekty komputeryzacji

Health-related aspects of computerization

Marian Jędrych^{1/}, Barbara Jodłowska-Jędrych^{2/},
Agnieszka Brzozowska^{1/}

^{1/} Zakład Matematyki i Biostatystyki, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

^{2/} Zakład Histologii i Embriologii, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Wstęp. Komputery są niezbędnym elementem współczesnej rzeczywistości. Wdrożenie komputeryzacji do wielu dziedzin życia współczesnego człowieka stanowi znaczne ułatwienie. Stwarza możliwość przeprowadzania wielu procedur związanych z nauką, pracą czy życiem prywatnym. Ale być może ich powszechność i lawinowy rozwój zastosowań niesie ze sobą pewne zagrożenia zdrowia człowieka. Codzienna wielogodzinna praca z komputerem może prowadzić do osłabienia lub uszkodzenia wzroku, a przymusowa pozycja ciała może powodować dolegliwości w układzie kostno-stawowym.

Cel. Celem pracy była ocena zdrowotnych aspektów komputeryzacji dokonana przez użytkowników komputerów. Z medycznego punktu widzenia interesujące wydawało się znalezienie odpowiedzi na pytanie: czy komputeryzacja może powodować niekorzystny wpływ na zdrowie człowieka?

Metody. Oceny dokonano w oparciu o badania ankietowe przeprowadzone wśród 150 losowo wybranych osób, 48 mężczyzn i 102 kobiet. Średnia wieku badanych wynosiła 25,8 lat. W analizie statystycznej wykorzystano test niezależności χ^2 .

Wyniki. Nieliczni respondenci ocenili, że tylko długotrwała praca z komputerem może wywierać niekorzystny wpływ na zdrowie, najczęściej na układ ruchu i narząd wzroku. Po dłuższej pracy z komputerem (20 h i więcej) 43,5% badanych odczuwało zmęczenie psychiczne, 78,3% – zmęczenie fizyczne, zaś u 34,8% badanych występowało jednocześnie zmęczenie psychiczne i fizyczne. Najbardziej zagrożone podczas dłuższej pracy z komputerem wydają się być okolice kręgosłupa i nadgarstka.

Wnioski. Dłuższa praca z komputerem może być przyczyną przeciążeń nie tylko w układzie kostno-szkieletowym, ale może wywoływać dolegliwości ze strony innych tkanek i narządów.

Słowa kluczowe: *zdrowie, komputer*

Introduction. Computers are essential elements of the modern world. The implementation of computerization facilitates numerous fields of human life. Computers enable to carry out many procedures related to science, work and private life. However, their universality and rapid development may carry certain health-related risks. Daily, long hour computer work is likely to lead to deterioration or damage to vision while the forced body position may cause problems with the osteoarticular system.

Aim. The aim of the present study was the evaluation of health-related aspects of computerization by computer users. From the medical point of view, it seemed interesting to answer the question whether computerization might induce adverse effects on human health.

Methods. The evaluation was carried out using the questionnaire filled by 150 randomly chosen individuals, including 48 men and 102 women. Their mean age was 25.8 years. The χ^2 test of independence was applied for statistical analysis.

Results. A low percentage of respondents stated that only long hour computer work might have adverse effects on health, mostly affecting the osteoarticular system and vision. After long hour computer work (20h and longer), 43.5% of respondents were mentally fatigued, 78.3% – physically fatigued and 34.8% – both. During prolonged computer work, the spinal and wrist regions seem to be at the highest risk.

Conclusions. Long hour computer work may overburden the osteoarticular system and cause problems related to other tissues and organs.

Key words: *health, computer*

Telenursing – nowy trend w społeczeństwie informatycznym XXI w.

Telenursing – new trend in IT society of the 21st century

Dorota Ozga, Monika Binkowska-Bury

Zakład Propedeutyki Nauk Pielęgniarskich, Katedra Pielęgniarstwa,
Instytut Pielęgniarstwa i Położnictwa Uniwersytet Rzeszowski

Szybki rozwój telekomunikacji i techniki komputerowej w Polsce umożliwia świadczenie usług nowej generacji. System Telenursing – praktyka pielęgniarska używająca zdalnych technologii informacyjno-komunikacyjnych jest nowym sposobem zapewnienia ciągłości opieki nad pacjentem. Może on obejmować zakresem swego działania nie tylko zbieranie danych klinicznych na temat pacjenta za pomocą wideotelefonu ale także kontynuowanie opieki pielęgniarskiej i edukację pacjenta „na odległość”. System ten może być szczególnie przydatny dla pacjentów z chorobami przewlekłymi. Aktualnie Telepielęgniarstwo na świecie zaczyna się traktować jako jedną z dziedzin pielęgniarstwa, doskonale uzupełniającą tradycyjną praktykę pielęgniarską, w której pielęgniarka występuje w roli świadczeniodawcy a biorcą usługi może być pacjent i jego rodzina. W świetle współczesnej praktyki pielęgniarskiej i istniejących trendów należy dołożyć wszelkich starań, dla wprowadzenia tej nowej dziedziny pielęgniarstwa w Polsce. Telenursing może znacznie wpłynąć na podniesienie stanu bezpieczeństwa zdrowotnego wielu pacjentów, w szczególności mieszkających na wsi i małych ośrodkach oddalonych od stacjonarnej opieki medycznej, ale może również wymusić obniżenie kosztów w innych obszarach systemu ochrony zdrowia.

Słowa kluczowe: *eZdrowie, ochrona zdrowia, telepielęgniarstwo*

Rapid development of telecommunication and IT in Poland allows to provide next generation services. The Telenursing system – nursing practice using remote IT and communication technologies is a method to assure permanence in providing care to patients. It may encompass gathering clinical data on a patient by means of a video telephone, continuing nursing care and educating patients from a distance. This system may be extremely useful for patients suffering from chronic diseases. At present, Telenursing in the world began to be treated as one of the fields of nursing, perfectly complementing traditional nursing practice, in which a nurse acts as a service provider towards a beneficiary which is a patient and his/her family. In light of contemporary nursing practice and the existing trends, there should be no efforts spared to introduce this new field of nursing in Poland. Telenursing may significantly influence the increase in health safety of many patients, especially those who live in the country and small towns distant from stationary medical care as well as it may impose a decrease of costs in other areas of the medical care system.

Key words: *e-Health, health care, telenursing*

Komputerowe modele uczenia w telemedycynie – możliwości i ograniczenia

Computer-generated learning models in telemedicine – pros and cons

Zdzisław S. Hippe

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Katedra
Systemów Ekspertowych i Sztucznej Inteligencji

Analiza dostępnej literatury naukowej dotyczącej zdalnego wspomaganie diagnoz medycznych wskazuje, że coraz większe znaczenie w omawianej dziedzinie zyskują techniki informa-

tyczne, znane też pod ogólną nazwą uczenia maszynowego. Istota wspomnianych technik polega na przetwarzaniu, z zastosowaniem logiki rozumowania indukcyjnego, danych opisujących stan pacjenta, prowadzącym w konsekwencji do uzyskania pewnej szczególnej wiedzy lub informacji, formalnie ukrytej w danych, niedostrzegalnej dla nawet doświadczonego lekarza. Wiedza ta jest znana pod nazwą modelu uczenia; modele te mogą być najczęściej wyrażone w postaci drzew decyzji, zbiorów reguł składniowych, zbiorów reguł przekonań, a czasami przy pomocy sztucznych sieci neuronowych. Modele uczenia mają znaczenie ogólne, i mogą być następnie z powodzeniem wykorzystane do diagnozowania nowych, nieznanych przypadków, a nawet identyfikacji nieopisanych do tej pory jednostek chorobowych. Umiejętność korzystania z tego typu metod diagnozy ma kluczowe znaczenie zarówno w profilaktyce chorób, jak i w nowoczesnej edukacji. W prowadzonych w szerszym zespole badaniach, opracowano skuteczne modele uczenia dotyczące profilaktyki znamion melanocytowych skóry, a ostatnio – udarów mózgu, po raz pierwszy konfrontując wspomnianymi metodami sens i znaczenie skali Rankina oraz skali Glasgow w ocenie stanu pacjentów po udarze.

Słowa kluczowe: *telemedycyna, modele uczenia, znamiona melanocytowe, udary mózgu*

Analysis of the available literature on distant medical diagnoses points out that some computer techniques - like machine learning - gain recently a distinct importance in telemedicine. The main feature of these techniques relies on processing of patients data applying inductive logic, to reach a specific knowledge or information, hidden in data. This knowledge, known as a learning model, may be not seen directly even by experienced medical doctors. Learning models are usually displayed in the form of decision trees, sets of decision rules, sets of belief rules, or sometimes as neural networks. Learning models are of general meaning, and can be successfully used to diagnose unseen cases, and even also in the recognition of not described new illnesses. The readiness to use such techniques in medical diagnosing is of the key importance, both in illness prevention, and in the modern medical education. During the investigation executed within our research group, two efficient learning models have been developed, namely a model related to classification of melanocytic skin lesions, and recently - a learning model for severe brain damages, applying for the first time machine learning in comparison of the inherent sense and meaning of Rankin Scale and Glasgow Scale outcomes, in evaluation the status of patients after the brain damage.

Key words: *telemedicine, learning models, melanocytic skin lesions, severe brain damages*

Internet jako narzędzie wiedzy o zdrowiu

The Internet as a source of knowledge about health

Barbara Gugąła

Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Medyczny, Instytut Pielęgniarstwa i Położnictwa, Zakład Propedeutyki i Nauk Pielęgniarskich

Wstęp. Internet zarówno na świecie jak i w Polsce zyskuje coraz większą popularność jako interaktywny kanał informacji. Przez swoją wzrastającą popularność i dostępność wpływa na zachowania zdrowotne społeczeństwa.

Cel. Poprzez analizę publikowanych badań naukowych w zakresie tego tematu, przedmiotem niniejszego artykułu jest przedstawienie oczekiwań osób z wykształceniem medycznym oraz pacjentów względem Internetu medycznego, oraz określenie ich umiejętności korzystania ze sposobów weryfikacji niezrzetelnych informacji medycznych.

Wyniki. Według sondażowych badań corocznie zwiększa się systematycznie ilość osób korzystających z Internetu. 68,9% ankietowanych Polaków deklaruje, że korzysta z niego codziennie lub prawie codziennie, a 18% kilka razy w tygodniu. Obecnie Internet medyczny stał się istotnym źródłem poszukiwanych informacji. W sondażach podawany jest jako pierwsze źródło informacji medialnej. Jest to zgodne z obserwowaną w tym samym czasie tendencją europejską. Inercja poszukiwania informacji na temat zdrowia poprzez wprowadzenie prostych haseł do najpopularniejszych wyszukiwarek, następnie czytają wybrane informacje. Większość osób bez wykształcenia medycznego nie weryfikuje ani nie ocenia jakości stron WWW. Pacjenci szukają również informacji, które pomogłyby im w podjęciu decyzji o potrzebie konsultacji z fachowym pracownikiem medycznym. Około 65% Polaków o telemedycynie i usługach zdrowotnych przez Internet nigdy nie słyszało, ale gdyby była taka możliwość wyraża chęć korzystania z nich. Mimo dużej przydatności Internetu w dziedzinie edukacji pacjentów, środowisko medyczne dosyć sceptycznie podchodzi do wykorzystywania tego medium jako narzędzia informacji medycznej. Obawą jest brak rzetelności informacji przedstawianych w serwisach. Osoba z wykształceniem medycznym potrafi samodzielnie ocenić wartość znalezionej informacji. Środowisko medyczne zwraca uwagę na potrzebę wprowadzenia i popularyzowania elementarnych zasad oceniających wiarygodność informacji medycznych oraz korzystania przez redakcje portali medycznych z certyfikatów jakości informacji.

Słowa kluczowe: *Internet, zdrowie, źródło informacji, rzetelność*

Introduction. The Internet is gaining in popularity as an interactive tool of information in the world as well as in Poland. Due to its growing popularity and accessibility it has an impact on social health behaviour patterns.

Aim. The analysis of scientific research data on the subject resulted in the article which aims at presenting medical professionals' and patients' expectations of Internet-based medicine and at specifying their ability to verify unreliable medical information.

Results. According to the surveys a number of people using the Internet is annually and systematically growing. 68.9% of Poles claim to use it every day or almost every day and 18% admit to using it a few times a week. Recently, Internet-based medicine has become an important source of needed information. In the polls, it ranks first source of media information. Such a situation agrees with being currently observed European tendency. Internet users search for information on health by entering simple search words into well-known search engines and then read selected information. The majority of people having no medical education neither verify nor evaluate the quality of webpages. Patients also look for information that would prompt them to make an appointment with a specialist. Approximately, 65% of Poles have never heard of telemedicine or medical services on-line, however, if there was such an opportunity, they would willingly take advantage of it. Despite great usefulness of the Internet in educating patients, professionals are sceptical of using that medium as a source of medical information. They fear of unreliability of the information presented on-line. Professionals are able to assess the value of found information on their own. Medical circles emphasize the necessity to introduce and popularize elementary evaluation principles of medical information as well as quality certificates used by editorial staff of medical webpages.

Key words: *Internet, Health, Source of information, Reliability*

Rola Internetu w promocji zdrowia

The role of the Internet in health promotion

Małgorzata Paszkowska

Katedra Prawa, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie

Internet jest to miejsce przepływu oraz wymiany informacji dostępne coraz szerszej grupie ludzi szukających wiedzy z określonej dziedziny. Pojawienie się Internetu wywołało skutki zauważalne w większości sfer działalności człowieka a szczególnie w gospodarce. Internet ogrywa także coraz ważniejszą rolę na rynku usług medycznych. Internet ma istotne znaczenie zarówno dla świadczeniodawców rynku usług medycznych, jak i dla pacjentów. Internet jest narzędziem efektywnej realizacji wielorakich celów o charakterze indywidualnym jak i społecznym związanych z ochroną zdrowia, z których jednym z ważniejszych jest promocja zdrowia. Promocja zdrowia to wszelka działalność umożliwiająca zwiększenie kontroli nad sprawami dotyczącymi ludzkiego zdrowia i prowadzenie do jego poprawy. Ustawowym celem działalności każdego zakładu opieki zdrowotnej poza udzielaniem świadczeń zdrowotnych jest promocja zdrowia. Promocja zdrowia należy także do obowiązków personelu medycznego niezależnie od formy wykonywania zawodu. Obecnie jednym z efektywniejszych narzędzi promocji zdrowia staje się Internet, który umożliwia rozwój tzw. e-promocji zdrowia. Podstawowymi instrumentami e-promocji zdrowia są witryny internetowe i mailing. Promocja zdrowia to niezbędny element zawartości witryny każdego ze świadczeniodawców rynku usług medycznych w Polsce, ale także witryny NIZ, a ponadto poświęcone są niej różnego typu serwisy specjalistyczne (np. Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego czy producentów).

Przedmiotem referatu jest przedstawienie roli Internetu w promocji zdrowia a w szczególności możliwych do wykorzystania instrumentów technologii informacyjnej, tj. witryny i poczty elektronicznej. Celem publikacji jest wskazanie sposobów i warunków efektywnego wykorzystania Internetu w promocji zdrowia. Poza walorami społecznymi e-promocja zdrowia jest doskonałym narzędziem realizacji strategii marketingowej placówki medycznej. Internet bezsprzecznie daje duże możliwości szerzenia najnowszej wiedzy medycznej i propagowania zachowań prozdrowotnych społeczności. Reasumując, Internet powinien być powszechnie wykorzystywany w promocji zdrowia, a e-promocja ma zdecydowanie więcej zalet niż wad. Do zalet e-promocji zdrowia należą w szczególności:

- szeroki zasięg oddziaływania (miejscowo, czasowo, demograficznie)
- stosunkowo niskie koszty dotarcia przekazu do odbiorcy i jego odbioru
- multimedialność przekazu (obraz, dźwięk)
- duża pojemność informacji
- szybkość przekazu i wyszukiwania informacji.

Natomiast jedną z wad jest potencjalne zagrożenie dla zdrowia pacjenta z uwagi na wiarygodność przekazu i ograniczenie bezpośredniego kontaktu z lekarzem. Bezsprzecznie Internet nie może bowiem zastąpić kontaktu osobistego z personelem medycznym. Internet coraz bardziej upowszechnia się jako nowe medium przekazu informacji oraz komunikowania się między ludźmi. Jednakże barierami upowszechnienia Internetu w Polsce pozostają słaby rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej i wysokie koszty dostępu.

Słowa kluczowe: *Internet, promocja zdrowia, witryna internetowa, mailing, świadczeniodawcy*

The Internet is a place of flow and exchange of information which is accessible to an increasingly wide range of information seekers, looking for specific information. The advent of the Internet influenced many fields of human activity, including the economy. The Internet plays an increasingly important role on the market of medical services both for health care providers

and recipients. The Internet is a tool which enables health promotion. Health promotion is a set of activities leading to both increased control of human health and the improvement of human health. Under the law, the purpose of every public health care institution is not only health care but health promotion as well. Currently, the Internet is one of the most effective instruments of health promotion as it enables the development of e-health promotion. The most important tools of e-health promotion are Web sites and mailing. Health promotion is an essential part of every Web site of every health care provider on Polish health care market. The same refers to the Web page of the National Health Service and different specific Web sites e.g. The Polish Cardiology Society or producers.

The paper deals with the role of the Internet in health promotion, especially with information technology instruments such as Web pages and electronic mail. The aim of the paper is to present ways and conditions of the effective use of the Internet in health promotion. Using the Internet allows health care institutions to put into practice their marketing strategy. The Internet should be widely used in health promotion as it gives a wide range of possibilities to promote medical knowledge and healthy lifestyle. The e-promotion has more advantages than disadvantages. The most important advantages are as follows:

- wide influence in terms of time, space and demography
- low costs of reaching the recipients and the reception
- multimedia transmission (vision and sound)
- great capacity of information
- speed of transmission and searching for information.

One of the disadvantages is potential health hazard connected with the fact that there is no interaction with the doctor and as a result, the information can be regarded not reliable. The Internet is an increasingly popular communication tool. However, in Polish circumstances barriers for the spread of the Internet include an underdeveloped infrastructure and high costs of the access to the Internet.

Key words: *Internet, health promotion, web page, mailing, health care providers*

Ocena satysfakcji pacjentów z opieki pielęgniarskiej w podstawowej opiece zdrowotnej w zależności od dostępu do opieki

Assessment of patients' satisfaction with nursing care in basic medical care depending on care access

Marian Jędrych, Małgorzata Polz-Dacewicz, Urszula Rogala, Agnieszka Nowaczewska

Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Zakład Wirusologii, Zakład Matematyki i Biostatystyki Medycznej

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, Katedra Zdrowia Publicznego

Celem pracy jest próba ustalenia, jaki jest stopień satysfakcji pacjentów z opieki pielęgniarskiej w Podstawowej Opiece Zdrowotnej w zależności od oceny dostępności do opieki.

Materiał i metoda. Badania dotyczące satysfakcji pacjentów z opieki pielęgniarskiej w POZ zostały przeprowadzone na 200 osobach. Badaniami objęte zostały zarówno osoby zdrowe jak i chore, korzystające z usług POZ. Reprezentatywną grupą byli studenci Akademii Medycznej w Lublinie, a także pacjenci oraz ich rodziny w przychodniach województwa lubelskiego. Badania prowadzone były od października 2006 r. do marca 2007 r. Do oceny satysfakcji pacjentów zastosowano autorski kwestionariusz

ankiety, a umieszczone w nim pytania dotyczyły opinii respondentów na temat świadczeń zdrowotnych udzielanych przez pielęgniarkę w zakładach podstawowej opieki zdrowotnej.

Ankieta zawierała łącznie 24 pytania z pośród tego 6 pytań dotyczyło danych socjologicznych respondentów. Znalazły się tam pytania dotyczące struktury demograficznej (wieku, płci, miejsca zamieszkania, wykształcenia, miejsca zamieszkania, warunków bytowych), natomiast pozostałe pytania związane były bezpośrednio z oceną opieki pielęgniarskiej. W opracowaniu statystycznym wyników badań wyliczono procenty i zestawiono w tabelach oraz na rycinach. W analizie statystycznej wykorzystano: weryfikację hipotez statystycznych opartą o testy nieparametryczne niezależności χ^2 . Istotność różnic pomiędzy wynikami badań stwierdzano przy poziomie $p < 0,05$.

Wyniki. Ogólna ocena opieki pielęgniarskiej w zależności od dostępu do opieki w POZ wykazała, iż największa grupa respondentów dobrze oceniła dostępność opieki pielęgniarskiej. W rozbięciu na badania szczegółowe respondenci, którzy dostępność ocenili dobrze lub bardzo dobrze byli jednocześnie zadowoleni z poszczególnych elementów obsługi personelu medycznego, na które składały się m.in. uprzejmość, życzliwość, profesjonalizm, szybkość załatwiania formalności. Ta sama reguła potwierdziła się przy niskiej ocenie dostępności.

Wnioski. Badania wyraźnie pokazały, że istnieje zależność pomiędzy dostępnością do opieki pielęgniarskiej w podstawowej opiece zdrowotnej, a wydawaną opinią na temat jakości opieki pielęgniarskiej. Poziomą satysfakcją pacjentów z jakości opieki pielęgniarskiej była adekwatna do poziomu zadowolenia z dostępności tejże opieki.

Słowa kluczowe: *pielęgniarka, jakość opieki, dostępność opieki, podstawowa opieka zdrowotna*

The aim of this paper was the attempt to determine the level of patients' satisfaction with nursing care with the Basic Medical Care depending on the assessment of medical care availability.

Material and methods. The research concerning patients' satisfaction with nursing care in BMC was conducted on 200 subjects. Both healthy and sick people were included into the study. The representative group was formed by students of Medical University in Lublin, patients and their families from health care centres in the province of Lublin. The study was conducted from October, 2006 to March, 2007. Altogether 200 persons were examined. To assess patients' satisfaction an original questionnaire was prepared and questions which it included concerned respondents' opinion about health service provided by nurses in health care facilities.

The questionnaire had 24 questions, 6 questions concerned sociological data of the subjects. It included questions connected with demographic structure (age, gender, place of abode, education, living conditions), rest of the questions were directly connected with assessment of nursing care. In the statistical analyses the percentage was calculated and shown in a form of tables and charts. The analyses were used in verification of statistical hypotheses based on non-parametric χ^2 independence tests. The differences were accepted to be significant at $p < 0.05$.

Results. The general assessment of nursing care depending on medical care availability in Basic Medical Care revealed that the highest number of respondents assessed the availability of nursing care well. Upon division of the research data to specific questions the respondents who assessed the availability well or very well, were also satisfied with particular elements of medical staff service, such as politeness, kindness, professionalism, the speed of completing all formalities. The same rule was confirmed in the case of poor assessment of availability.

Conclusions. The study has clearly shown that there was a relationship between the nursing care availability in basic medical care and the opinion about nursing care quality. The patients' satisfaction level with nursing care quality was adequate when the patients were satisfied with availability of the care.

Key words: *nurse, nursing care quality, nursing care availability, basic medical care*

Aspekty psycho-społeczne życia pacjentów z przepukliną oponowo-rdzeniową

Social and psychological aspects of life in patients' with meningocele

Rafał Sapała^{1,2/}, Leszek Wdowiak^{2,3/}, Agata Smoleń^{4/}, Edyta Larwa^{1/}

^{1/} Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu, Katedra Fizjoterapii

^{2/} Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Katedra Zdrowia Publicznego

^{3/} Instytut Medycyny Wsi w Lublinie

^{4/} Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Wprowadzenie. Przepuklina oponowo-rdzeniowa jest ciężką wadą rozwojową, która powstaje we wczesnym okresie życia płodowego pod wpływem wielu różnorodnych czynników etiologicznych. Zajmuje szczególne miejsce wśród wad wrodzonych, ze względu na złożoność problemów etiopatogenetycznych, leczniczych oraz psycho-społecznych.

Cel. Ocena aspektów psycho-społecznych oraz potrzeb życiowych pacjentów z przepukliną oponowo-rdzeniową.

Materiał i metody. Badaniem objęto 30 osób z przepukliną oponowo-rdzeniową, oceniając przy użyciu autorskiej ankiety aspekty lecznicze i psychologiczno-społeczne towarzyszące rehabilitacji osób z przepukliną oponowo-rdzeniową.

Wyniki. Osoby z przepukliną nie są odizolowane społecznie. Prowadzą stosowny do wieku tryb życia, ponieważ ich rozwój umysłowy przebiega prawidłowo. Rozwój psychiczny tych osób, bez współistniejącego wodogłowia rozwijają się prawidłowo. W miejscach zamieszkania występują bariery architektoniczne, ograniczające kontakty społeczne oraz prowadzenie samodzielnej egzystencji. Osoby z głębokim upośledzeniem nie mają kontaktu z rówieśnikami i tym samym są ograniczone społecznie. Wady cewy nerwowej w badanej grupie spowodowane są głównie czynnikami zewnętrznymi i niedoborami kwasu foliowego. Podstawowymi wadami współistniejącymi z przepukliną oponowo-rdzeniową są zaburzenia pęcherza moczowego oraz niedowład kończyn, ograniczające samodzielną lokomocję i samoobsługę.

Wnioski. Zapewnienie właściwego postępowania leczniczego, aktywne leczenie wady podstawowej oraz związanych z nią powikłań, stała opieka lekarska, aktywna rehabilitacja od pierwszych dni życia dziecka, pomoc socjalna i społeczna stanowią realne podstawy stworzenia nowych warunków do życia osobom z przepukliną. Należy intensyfikować profilaktykę wad cewy nerwowej.

Słowa kluczowe: *zdrowie publiczne, rehabilitacja, przepuklina oponowo-rdzeniowa*

Background. Spina bifida is one of the severe developmental defects, which emerges in early period of life, influenced by miscellaneous factors. It takes particular place among inherent defects, from the point of view of complexity, treatment and psycho-social problems.

Aim. The aim of the study was to estimate social and psycho-social aspects and the vital requirements in a group of patients with spina bifida.

Material and methods. The study group included 30 persons with spina bifida. The authors' original questionnaire made for this study estimates the treatment and psycho-social aspects of rehabilitation process.

Results. Persons with spina bifida are not sociably isolated. They lead appropriate for age mode of life, because their mental development proceeds correctly providing that hydromyelia does not exist. The main problem which touches those people is a lack of contact with peers, what isolates them socially. Neural

tube defects are caused by external factors, among them the deficiency of folic acid. The patients with spina bifida have also problem with urine incontinence and with limb motions, what limits their independent locomotion and self-service.

Conclusion. Life of people with spina bifida will be simpler if they are provided with the right treatment of basic defects and related complications. They should also be provided with medical care, active rehabilitation from the first day of life as well as with social assistance. The prevention of neural tube defects should be intensified.

Key words: *public health, rehabilitation, spina bifida (myelomeningocele)*

Ocena jakości pobytu w oddziale szpitalnym Szpitala Dziecięcego im. prof. dr Jana Bogdanowicza w Warszawie w latach 2006-2007 w opinii pacjentów lub ich opiekunów

Evaluation of stay quality in the hospital ward of professor's Jan Bogdanowicz Paediatric Hospital in Warsaw in 2006-2007 in opinion of patients or their caretakers

Joanna Sidor ^{1/}, Ryszard Wolski ^{1/}, Urszula Marjańska ^{2/}, Jan Krakowiak ^{3/}

^{1/} Mazowiecki Oddział Wojewódzki NFZ

^{2/} Łódzki Oddział Wojewódzki NFZ

^{3/} Zakład Medycyny Społecznej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Satysfakcja pacjenta, to stopień w jakim opieka jest przez niego akceptowana i zależy głównie od stopnia, w jakim otrzymane świadczenie zdrowotne spełnia jego oczekiwania. W systemach ochrony zdrowia, w których coraz większą rolę odgrywają elementy gospodarki rynkowej, zdobycie informacji, jak postrzegane są określone usługi medyczne przez pacjentów, jest niezwykle cenne, tym bardziej jeżeli chodzi o pacjentów wieku rozwojowym. Celem było przeprowadzenie badania satysfakcji pacjentów lub ich opiekunów na temat jakości pobytu w szpitalu. Analizie poddano wyniki badań przeprowadzonych w Szpitalu Dziecięcym im. prof. dr Jana Bogdanowicza w Warszawie w latach 2006-2007, tj. pół i półtora roku po uzyskaniu przez placówkę certyfikatu ISO. Badanie przeprowadzono przy pomocy kwestionariusza ankiety. Uzyskany materiał poddano analizie statystycznej, w której posłużono się mianami statystyki opisowej. W porównaniach korzystano z testu dla dwóch średnich z dużych prób, w ocenie przyjęto błąd statystyczny $p < 0,05$. Opinie pacjentów i ich opiekunów dotyczące jakości pobytu w oddziale szpitalnym jak i organizacji pracy oddziału w znaczący sposób uległy poprawie w roku 2007, a więc półtora roku po uzyskaniu certyfikatu ISO.

Słowa kluczowe: *satysfakcja pacjenta, opieka szpitalna, jakość opieki szpitalnej*

Patient's satisfaction is the extent to which the care is accepted by the patient. It depends, first of all, on the degree to which the obtained health services exhaust expectations of the patient. In health service systems with increasingly important role played by elements of market economy, gaining of the information on how specific medical services are seen by the patients is particularly important, particularly in cases of patients at the developmental age. This study aimed at evaluation of satisfaction of patients and their caretakers as related to quality of stay in the hospital. The analysis involved results of studies conducted in professor's Jan Bogdanowicz Paediatric Hospital

in Warsaw in the years of 2006-2007, i.e. 6 months and 18 months after the hospital was awarded with ISO certificate. The study employed a questionnaire. The obtained material was subjected to statistical analysis, in which a descriptive statistics was employed. In comparisons, a test for two means of large samples was used and the differences were regarded significant at $p < 0.05$. In 2007 or 18 months after the hospital obtained the ISO certificate opinions of the patients and their guardians on quality of stay in a hospital ward and on organization of ward activities significantly improved.

Key words: *patient's satisfaction, hospital care, quality of hospital care*

Plany zawodowe studentów Akademii Medycznej w Gdańsku i ich społeczny kontekst

Students of Medical University in Gdansk and their professional career plans in the social context

Marzena Zarzeczna-Baran, Ewa Wojdak-Haasa, Jolanta Pęgiel-Kamrat, Monika Nowalińska

Akademia Medyczna w Gdańsku, Zakład Zdrowia Publicznego i Medycyny Społecznej

Migracje społeczne są od dawna przedmiotem badań naukowych. Jedną z przyczyn migracji, także lekarzy, jest sytuacja ekonomiczna i możliwości rozwoju zawodowego w Polsce.

Celem pracy jest zebranie informacji pozwalających ocenić rozmiar zjawiska emigracji zarobkowej młodych lekarzy.

Opracowanie jest częścią ogólnopolskiego badania prowadzonego przez badaczy ze Śląskiego Uniwersytetu Medycznego. Dane zebrane zostały za pomocą ankiety skonstruowanej do celów ogólnopolskich, którą rozdano studentom VI roku AMG. Uzyskano 132 wypełnione formularze. Do analizy wybrano odpowiedzi na pytania zgodne z tematem pracy.

Ponad 85% ankietowanych na studia dostała się za pierwszym razem i uważa, że decyzja o wyborze kierunku studiów była właściwa. Większość zamierza pozostać w Polsce. Osoby, które chcą wyjechać za granicę, motywują to wyższymi zarobkami oraz lepszą perspektywą rozwoju zawodowego. Większość zdecydowanych na emigrację zamierza to zrobić na stałe i pracować w wyuczonym zawodzie. Prawie połowa badanych pracowała już za granicą, głównie w usługach. Większość deklarujących emigrację do wyjazdu za granicę namawiana jest przez rodzinę.

Wnioski. 1. Studenci ostatniego roku studiów wydziału lekarskiego AM w Gdańsku wybierali kierunek studiów z przekonaniem o słuszności swojej decyzji i przy tej opinii w większości wytrwali. 2. Większość studentów deklaruje chęć pozostania w Polsce. 3. Osoby deklarujące chęć emigracji są w tym kierunku stymulowane przez rodzinę i oczekują pracy w dobrych warunkach oraz zapewniającej wysoki poziom ekonomiczny.

Słowa kluczowe: *migracja społeczna, status społeczno-ekonomiczny, wykształcenie, praca zawodowa*

For a long time, social migrations have been the subject of scientific studies. One of the reasons of migration, including medical doctors, is the economical situation and opportunities of professional development in Poland.

The aim of the research was to estimate the scale of economical emigration of young doctors.

The research was a part of the comprehensive, covering the whole Poland study conducted by Silesian Medical University

investigators. The data were gathered from questionnaires constructed for a general study, which were answered by sixth-year students of Medical University of Gdansk. In this way, 132 filled questionnaires were obtained. The questions corresponding to the subject of the study were taken for the analysis.

More than 85% of surveyed students managed to start university studies at their first attempt and they stated that their choice of the type of studies was appropriate. The majority of questioned group were willing to stay in Poland. Students declaring the emigration motivated their decision by higher salaries and better opportunities for professional development abroad. The majority of students who declared the emigration plan wanted to stay abroad for a longer period of time and they wanted to work in their profession. Nearly half of the surveyed students has already worked while being abroad, most frequently they have worked in services. The majority of students who declared the emigration plan were persuaded to do so by other family members.

Conclusions. 1. The last year students of Medical University of Gdansk were convinced that their choice of the type of studies was appropriate at the beginning and it is still appropriate now. 2. The majority of students declared the willingness of staying in Poland. 3. The students who declared emigration plans were persuaded to do so by other family members. They expected better work conditions and higher economical rewards abroad.

Key words: *social migration, socio-economical status, education, employment*

Zapotrzebowanie na zabiegi rehabilitacyjne w wybranych gabinetach na terenie Rzeszowa

Helena Bartyzel-Lechforowicz, Michał Idzikowski, Sławomir Hul

Katedra Fizjoterapii, Zdrowie Publiczne, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie

Wprowadzenie. W czasach rozwijającej się w dużym tempie cywilizacji, ośrodkiem myśli był i jest człowiek, w jego fizycznym, umysłowym i społecznym wymiarze. W czasach szerzącej się eskalacji zagrożeń cywilizacyjnych i ekologicznych i ich negatywnym wpływem na zdrowie człowieka, zapadalność, zachorowalność i śmiertelność w przypadku wielu schorzeń naczyniowych, neurologicznych, onkologicznych stale wzrasta. Starzenie się społeczeństw manifestuje się wzrostem typowych schorzeń dla wieku geriatrycznego, co objawia się deficytami w układzie narządu ruchu, schorzeniami kręgosłupa, stawów kończyn, niedowładami, zaburzeniami wyższych czynności mózgowych. Niepełnosprawność wieku geriatrycznego pociąga za sobą obok skutków klinicznych, szereg konsekwencji ekonomicznych i społecznych (leczenie, rehabilitacja, opieka społeczna, dramatyczna niekiedy jakość życia). Wzrost liczby ludzi starszych stał się ważnym czynnikiem kształtującym sytuację zdrowotną i wynikające z niej konsekwencje społeczne i ekonomiczne. Obserwuje się jednocześnie wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie profilaktyki i leczenia wielu schorzeń, co powoduje zwiększenie zapotrzebowania na usługi rehabilitacyjne, nie tylko w zakresie działań naprawczych, ale także profilaktycznych.

Celem badań jest analiza wieku, płci oraz częstości występowania schorzeń wśród osób z terenu Rzeszowa i okolic do 20 km, zgłaszających się na ambulatoryjną rehabilitację leczniczą. Postawiono hipotezę: zapotrzebowanie na zabiegi rehabilitacyjne wzrasta wraz z wiekiem.

Materiał i metody. Przeprowadzono analizę skierowań i kart pacjentów korzystających z zabiegów rehabilitacyjnych w gabinetach przy ul. Reformackiej i ul. Krakowskiej w Rzeszowie. Przeanalizowano 1021 kart pacjentów. Do analizy posłużyły płeć, wiek oraz rozpoznanie schorzenia wg Międzynarodowej klasyfikacji chorób i problemów zdrowotnych ICD-10.

Wyniki i wnioski. 1. Z zabiegów rehabilitacji leczniczej korzystają w przeważającym stopniu kobiety 68%, zaś mężczyźni w 32%. 2. Zapotrzebowanie na zabiegi rehabilitacyjne wzrasta wraz z wiekiem, przy czym największą grupę pacjentów stanowią osoby w przedziale wiekowym 50-65 lat. 3. Największą liczbę osób zgłaszających się ze skierowaniem na kompleksową rehabilitację, stanowią pacjenci ze schorzeniami narządu ruchu, w tym choroby zwyrodnieniowe kręgosłupa („bóle krzyża”) i stawów kończyn (artrozy).

Słowa kluczowe: *jakość życia, choroby cywilizacyjne, schorzenia geriatryczne, rehabilitacja*

Introduction. Nowadays, in a fast pace of civilization development, man has remained a centre of thoughts involving his/her physical, mental, and social aspects. In our times, the age of an escalation of hazards connected with civilization and ecology and their negative impact on human health, incidence and mortality still grow due to many vascular, neurological, oncological illnesses. An ageing society manifests an increasing number of typical geriatric illnesses, which affect motor organs, illnesses of spine, limbs, pareses, cerebral disorders. Disability of geriatric age, next to clinical results, precipitates economic and social consequences (treatment, rehabilitation, welfare, sometimes dramatic quality of life). The growth of elderly people population became a very important factor shaping health situation and its social and economic consequences. At the same time, a growth of society awareness in prevention and treatment of many illnesses, makes more important the demand for rehabilitation services, not only in the area of recuperation but also in prevention of disabilities.

The aim of the study involved analysis of age, sex, and incidence of illnesses in Rzeszów and surroundings (in the diameter of 20 km), in patients reporting to the rehabilitation outpatients' clinic, NZOZ „Rehabilitant” in Rzeszów. The investigations involved analysis of laboratory orders in the above centres.

The hypothesis was formulated: that a demand for rehabilitation grows with an age of patients.

Material and method. The analysis has been conducted of patients' charts at rehabilitation centres on Reformacka and Krakowska Streets in Rzeszów. One thousand and twenty one patients' charts were analyzed. Analysis concerned: sex, age, and diagnosis of illness according to international classification of diseases and health problems, ICD-10.

Results and conclusions. 1. Women used rehabilitation in 68%, men – in 32%. 2. Demand for rehabilitation grew with age, at the same time it is worth stressing that the largest group of patients included 50 to 65 year old individuals. 3. The largest group of individuals attending extensive rehabilitation involved patients with illnesses of motor organs, degenerative problems of spine („spine pains”) as well as of limbs (arthrosis).

Key words: *quality of life, civilizations diseases, geriatric illnesses, rehabilitation*

Ofiary wypadków drogowych w woj. podlaskim w latach 2000-2006

Victims of road accidents in Podlasie region in years of 2000-2006

Marzena Pawińska, Jacek A. Piątkiewicz, Bogumił Matwiejuk, Magdalena Zalewska, Jacek Jamiołkowski, Andrzej Szpak

Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, Zakład Zdrowia Publicznego

Wprowadzenie. Zdrowotne i ekonomiczne skutki wypadków drogowych mają szczególne znaczenie w woj. podlaskim. Wskaźnik zabitych na 100 wypadków drogowych w województwie jest najwyższy w Polsce.

Celem badań była charakterystyka ofiar wypadków drogowych w woj. podlaskim w latach 2000-2006.

Materiał i metody. Za podstawę analizy posłużyły dane źródłowe Komendy Wojewódzkiej Policji w Białymstoku zawarte w „Kartach zdarzeń”. Łącznie przebadano 9271 „Kart zdarzeń”. Ponadto w pracy omówiono obowiązujące akty prawne oraz dostępną literaturę.

Wyniki. W latach 2000-2006 w woj. podlaskim:

- liczba wypadków drogowych spadła o 25,7%
- liczba ofiar wypadków drogowych zmniejszyła się o 22,1%
- udział kierowców wśród ofiar wypadków drogowych wzrósł: od 38,1 do 41,4%, a udział pieszych zmalał: od 27,9 do 21,6% w 2006 r.
- zabici w badanym okresie stanowili 10,9% wszystkich ofiar, natomiast ranni – 89,1% ofiar
- ciężkość wypadków nasiliła się – wskaźnik zwiększył się z 13,1 zabitych/100 wypadków w 2000 r. do 18,3 zabitych/100 wypadków w 2006 r.
- wśród rannych ofiar wypadków przeważali mężczyźni (ponad 60%), wśród zabitych udział mężczyzn jest bardzo wysoki w wynosi odpowiednio: 74,7% (do 30 dni) i 82,1% (na miejscu)
- największy udział wśród poszkodowanych miały osoby w wieku 20-29 lat (24,6%), a następnie osoby w wieku 10-19 lat (18,8%), 30-39 lat (16,6%) oraz 40-49 lat (14,0%).

Słowa kluczowe: wypadek drogowy, kierujący, karta zdarzenia, ranni, zabity, bezpieczeństwo ruchu drogowego

Introduction. Health and economic consequences of road accidents are of great concern in Podlasie region. The index of victims killed per 100 car accidents in the region is the highest in Poland.

The aim of the study was to characterize victims of road accidents in Podlasie region in years of 2000-2006.

Material and methods. The analysis was based on the data from voivodship Police Station in Białystok, presented in „Event cards”. There were 9271 „Event cards” analyzed. Legal acts and the literature concerning the problem were also presented.

Results. In years of 2000-2006 in Podlasie region:

- the number of road accidents has decreased (25.7%)
- the number of victims of road accidents has decreased (22.1%)
- drivers - the number of victims of road accidents has decreased from 38.1 to 41.4%, and for pedestrians: from 27.9 to 21.6 % in 2006
- the death rate in the analyzed period has been 10.9% of all victims, the injured persons included 89.1% of all victims
- fatal accident rate has increased from 13.1 death/100 road accidents in 2000 to 18.3 death/100 road accidents in 2006
- the majority of road accidents victims have included men: injured ones (60%) and dead (74.7% up to 30 days after accident and 82.1% at the spot of the accident)
- the majority of victims have involved persons aged 20-29 years (24.6%), 10-19 years (18.8%), 30-39 years (16.6%) and 40-49 years (14.0%).

Key words: car accident, driver, event card, injured, death toll, traffic safety

Problemy orzecznicze w „zawodowym uszkodzeniu głosu” – rozważania ogólne – wstęp do problemu

Opinioning problems in „professional voice impairment” – general considerations – preface to the problem

Ryszard Szozda, Jacek Kozakiewicz

Komisja Zdrowia Publicznego Śląskiej Izby Lekarskiej w Katowicach

Celem pracy jest przedstawienie problemów dotyczących stanu zdrowia osób „pracujących głosem” w aspekcie związanym z Kodeksem pracy i orzecznictwem rentowym.

Można powiedzieć, że zawodowe uszkodzenie głosu (u nauczycieli) jest polską specyfiką a złośliwi twierdzą, że jednym z polskich „wkładów” do Unii. Przewlekła choroba narządu głosu stała się w Polsce chorobą zawodową w 1974 r., a obecnie jest najczęściej stwierdzaną chorobą zawodową, aczkolwiek od 1999 r. obserwuje się spadek ich liczby. Po rozpoznaniu i stwierdzeniu osoba poszkodowana ma prawo do odszkodowania oraz ewentualnej renty z tytułu niezdolności do pracy.

W przypadku tej choroby zawodowej istnieją następujące problemy orzecznicze:

- brak jednoznacznych kryteriów ustalania uszczerbku na zdrowiu i niezdolności do pracy
- brak jednoznacznych kryteriów kwalifikowania do pracy (potencjalne przekwalifikowanie zawodowe, zdolność do pracy u osób z orzecznym prawem do renty lub bez niego, nadal niezadowolająca diagnostyka przed kwalifikacją do zawodu z narażeniem narządu głosu oraz przed podjęciem pierwszej pracy
- inne.

Wnioskiem wynikającym z opisanego stanu faktycznego jest potrzeba kompleksowego opracowania zasad opieki profilaktycznej z uwzględnieniem szkodliwego wpływu pracy na zdrowie pracujących głosem.

Słowa kluczowe: przewlekła choroba narządu głosu, epidemiologia, problemy orzecznicze

The aim of this study was to describe health status of individuals using voice at work as related to Labour code articles and opinioning on patient's right to obtain pension.

We can say that professional voice disturbance (in teachers) is a Polish specific problem and the ill-natured individuals maintain that this disease is one of the Polish investments to the EU. The chronic voice disease became the occupational disease in Poland in 1974 and now is the most frequent occupational disease, but from 1999 we could have observed a decrease in number of respective cases. After establishing the diagnosis the injured person has right to receive compensation and a disability pension.

There exist, however, the following opinioning problems:

- there are no unequivocal criteria of opinioning on the compensation and disability
- there are no unequivocal criteria to qualify an affected person to work (possible qualification to another work, how to qualify the ability to work in persons with the right to the pension or those without it, still unsatisfactory diagnostics before qualification to work with unreliable tests for the risk to voice before start of the first work using voice
- other.

The conclusion from the above includes necessity for complex elaboration of prophylaxis, including definition of the risk associated with work with voice.

Key words: chronic voice disease, epidemiology, opinioning problems

Choroby narządu ruchu jako przyczyna orzekania o niezdolności do samodzielnej egzystencji u osób ubezpieczonych w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Diseases of motor organs as a cause of incapacity for independent existence in patients insured by the Agricultural Social Insurance Fund

Anna Kozak-Sykała ^{1/}, Leszek Wdowiak ^{1/}, Agnieszka Saracen ^{2/}

^{1/} Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Katedra Zdrowia Publicznego

^{2/} Radomska Szkoła Wyższa w Radomiu, Wydział Nauk o Zdrowiu

W latach 1988-2002 odnotowano znaczny przyrost liczby osób niepełnosprawnych na wsi (o 55,2% w 1988 r. i o 53,9% w 2002 r.). Najwyższy wzrost, o 135,6% odnotowano w grupie osób niepełnosprawnych prawnie ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Cel badania była analiza przyczyn orzekania o niezdolności do samodzielnej egzystencji u osób poniżej 75 r.ż. ubezpieczonych w KRUS.

Metoda badawczą była analiza dokumentacji. Zebrany materiał poddano analizie statystycznej. Zastosowano test χ^2 na niezależność oraz analizę Pareto.

Wyniki badań wykazały, że choroby narządu ruchu stanowią najczęstszą przyczynę uznania niezdolności do samodzielnej egzystencji osób ubezpieczonych w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wiek badanych oraz ilość i stopień zaawansowania chorób u badanych osób wskazuje na znaczne zaniedbania ze strony podstawowej opieki zdrowotnej i wyznacza kierunek przyszłych interwencji profilaktycznych i leczniczych dla osób prowadzących gospodarstwo rolne.

Słowa kluczowe: osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji, choroby narządu ruchu

During the period 1988-2002, a considerable increase was noted in the number of the disabled in rural areas (55.2% in 1988 and 53.9% in 2002). The highest increase, by 135.6%, was observed in the group of the legally disabled with a considerable degree of disability.

The objective of the study was analysis of the causes for making decisions about incapacity for independent existence of patients aged under 75 years insured by the Agricultural Social Insurance Fund (KRUS).

The study method was analysis of records. The material collected was subjected to statistical analysis by means of χ^2 test and Pareto analysis.

The results of the study showed that motor organs diseases are the most frequent cause of the decision concerning incapacity for independent existence among people insured by the KRUS. The respondents' age, as well as the number and degree of advancement of diseases in the people examined, indicate a considerable neglect on the part of primary health care, and delineates the direction of future prophylactic and treatment interventions for persons who run farms.

Key words: people with considerable degree of disability, diseases of the motor organs

Ludzie starsi w obliczu przemian społecznych

The elderly people facing social transformation

Piotr Książek, Jolanta Herda, Katarzyna Książek, Krzysztof Pyra

Katedra i Zakład Zarządzania i Ekonomiki Ochrony Zdrowia Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

W krajach rozwiniętych zjawiskiem powszechnym staje się starzenie społeczeństwa. Zgodnie z prognozami demograficznymi proces ten będzie się dalej pogłębiał. Obecnie osoby, które ukończyły 65 lat stanowią ok. 11,9% społeczeństwa, w tej grupie aż 16% stanowią osoby po 80 r.ż. Prognozy demograficzne przewidują wzrost populacji osób starszych do 12,9% ogółu społeczeństwa. Znacznie wzrosnąć może również w grupie ludzi starszych odsetek osób, które ukończyły 80 lat – zgodnie z prognozami może być ich aż 24,5%.

Celem pacy była analiza sytuacji ludzi w wieku podeszłym w systemie ochrony zdrowia i opieki społecznej w Polsce.

Przeanalizowano dane demograficzne dotyczące populacji osób starszych w Polsce oraz cele i działania polityki zdrowotnej i społecznej realizowane w stosunku do tej populacji

W stosunku do 70% niepełnosprawnych osób starszych wszystkie świadczenia związane z zaspokojeniem potrzeb dnia codziennego zapewnia rodzina. Pomoc publiczna świadczy usługi w granicach 3,4-6,1% i jest to przede wszystkim pomoc w pracach domowych i kąpiele. Widoczna jest więc wyraźna luka opiekuńcza w odniesieniu do osób starszych przy jednoczesnym zmniejszaniu wydatków na ochronę zdrowia i opiekę społeczną.

Biorąc pod uwagę stale wzrastającą liczbę osób starszych, w tym osób bardzo starych powyżej 80 r.ż., należy dołożyć wszelkich starań, by uczynić ich życie łatwiejszym. Niestety polityka społeczna i wprowadzona w Polsce reforma ochrony zdrowia nie biorą pod uwagę interesów dominującej grupy pacjentów, jaką stanowią ludzie w podeszłym wieku. Zarówno placówki lecznictwa otwartego jak i szpitale nie są odpowiednio przygotowane, aby realizować potrzeby starszych osób.

Słowa kluczowe: wiek podeszły, ochrona zdrowia, opieka społeczna

In well developed countries growing number of old people is a common problem. Due to the prognoses, the process will continue. Nowadays the persons over 65 years constitute 11.9% of the society, in this group people over 80 years account for 16 %. Demographic prognoses foresee the rise of elderly rate to 12.9%, and in this group those over 80 years may comprise even up to 24.5%.

The purpose of the study was the analysis of old people situation concerning system of health care and social care in Poland.

Demographic data concerning old people population in Poland as well as aims of health and social politics towards this group of citizens were analyzed.

In 70% of old handicapped people the help in everyday needs is given by family. Public social care provides help to 3.4 to 6.1% of the group, mostly at home. There is a clearly seen gap in care of old people in the means devoted to cover costs and expenditures in health and social care.

Taking into the consideration the growing number of elderly people, in this number the very old – over 80 years, the help should be improved by all means, to make their life easier. Unfortunately, social policy in Poland as well as health care reforms do not take into the consideration interests of this dominating group of patients, i.e. people of the old age. Outpatient clinics and hospitals are not prepared to meet the needs of the elderly.

Key words: old age, health care, social care

Analiza przyczyn wypadków wśród dzieci i młodzieży leczonych w ramach oddziału chirurgii dziecięcej SPSK nr 1 w Zabrzu – określenie możliwości działań prewencyjnych

Analysis of accident causes in children & youth treated in the Children Surgery Department of SPSK no. 1 in Zabrze – determination of possible preventive actions

Urszula Skotnicka-Graca, Maciej Zaniewski, Jacek Kosteki, Brygida Sedlak, Eugeniusz Majewski, Joanna Mosz

Śląski Uniwersytet Medyczny, Katedra Chirurgii Zakład Pielęgniarstwa Chirurgicznego

Urazy są główną przyczyną zgonów i hospitalizacji dzieci i młodzieży. Jest to poważny problem zdrowotny i społeczno-ekonomiczny. Wypadki nie zawsze są zdarzeniami czysto losowymi. Według badań kanadyjskich można przewidzieć, a więc zapobiec ponad 90% wypadków.

Celem pracy było określenie najczęstszych przyczyn wypadków i urazów wśród dzieci i młodzieży, oraz rozważenie możliwości podjęcia działań mogących przyczynić się do zmniejszenia liczby i skutków wypadków.

Badaniem objęto grupę 150 pacjentów w wieku 7-14 lat hospitalizowanych z powodu urazu w Oddziale Chirurgii Dziecięcej SPSK nr 1 w Zabrzu w okresie jednego roku. Analizie poddano zapisy w historii chorób. W badaniu uwzględniono wiek, płeć, okoliczności i rodzaj zabiegu, czas trwania hospitalizacji.

Wypadki i urazy znacznie częściej występują wśród chłopców niż dziewczynek. Liczba osób ulegających wypadkom zmienia się wraz z wiekiem. Najmniej urazów odnotowano u dzieci w wieku 8 lat, najwięcej u 12-latków. Główna przyczyna wypadków to upadki z wysokości, oraz jednopoziomowe, a następnie wypadki komunikacyjne. W profilaktyce duże znaczenie ma prowadzenie akcji informacyjnych dotyczących częstości, okoliczności powstania i sposobów zapobiegania urazom.

Słowa kluczowe: urazy, młodzież, prewencja wypadków

In children and youth injuries are the main causes of death or hospitalization. It is a serious health and social & economic problem. Accidents are not always clearly random events. According to the Canadian results more than 90% of accidents are foreseeable and, thus, preventable.

The purpose of the study was determination of the most frequent accident or injury causes in children and young people as well as consideration of possible actions which may promote a decrease in the accident numbers or effects.

The research covered a group of 150 patients aged between 7 and 14 years, hospitalized due to injuries in the Children Surgery Department of SPSK no. 1 in Zabrze within one year. Disease history records were analyzed. Age, sex, circumstances & type of surgery or hospitalization duration were taken into consideration during this research.

Accidents and injuries occur more frequently in boys than in girls. The number of individuals affected by accidents changes with the age. The lowest number of injuries was recorded in children at the age of 8 years, while the highest number was recorded at the age of 12 years. The main accident causes are the altitude or one-level fall downs, and then communication accidents. Informative actions related to injury frequency, circumstances & preventive methods are of significant importance in prophylactics.

Key words: injury, young people, accident prevention

Wykorzystanie Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) w orzecznictwie lekarskim inwalidztwa i niepełnosprawności

Application of the International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) for health jurisdiction in disability and invalidity

Dominika Cichońska ^{1/}, Michał Marczak ^{1/}, Anna Raczkiewicz-Papierska ^{2/}, Aleksandra Sierocka ^{3/}

^{1/} Uniwersytet Medyczny w Łodzi, Katedra Polityki Ochrony Zdrowia

^{2/} Wojskowy Instytut Medyczny w Warszawie

^{3/} Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. N. Barlickiego w Łodzi

Orzecznictwo lekarskie jest szerokim pojęciem i zawiera orzeczenie o stanie zdrowia, o zdolności do pracy, o stopniu inwalidztwa czy niepełnosprawności zarówno na prośbę zainteresowanego pacjenta, jak i na zlecenie różnorodnych władz. Celem niniejszego artykułu jest prezentacja możliwości wykorzystania platformy pojęciowej Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) w orzecznictwie lekarskim inwalidztwa i niepełnosprawności, na przykładzie dwóch schorzeń: choroby zwyrodnieniowej stawów i bólów dolnego odcinka kręgosłupa (LBP). Klasyfikacja ta bowiem określa zależne od stanu zdrowia możliwości człowieka jako jednostki, funkcjonowanie jego organizmu i zakres uczestnictwa w życiu społecznym. Umożliwia zobaczenia człowieka jako całości, również z jego problemami w komunikowaniu się z otoczeniem, co odgrywa bardzo ważną rolę w orzecznictwie.

Przyjętą metodą badania jest kwestionariusz ankiety dla pacjenta, zaprojektowany wg EULAR ICF Core Sets Validation Study, przeprowadzony u 70 pacjentów Wojskowego Instytutu Medycznego w Warszawie.

Na podstawie wyników badania autorzy artykułu proponują stosowanie platformy ICF do potrzeb tworzenia taksonomii orzecznictwa lekarskiego inwalidztwa i niepełnosprawności, nakładając na to transformację do przestrzeni możliwych sformalizowanych terapii, interwencji medycznych, działań prewencyjnych i diagnoz populacyjnych. Pozwala ona, w śmiałych hipotezach autorów, na unifikację i obiektywizację orzecznictwa i podejmowania decyzji o punktach zwrotnych w wyborze procedur i terapii medycznych, a nawet dokonywać jakościowej zmiany w kulturze systemu ochrony zdrowia.

Słowa kluczowe: niepełnosprawność, inwalidztwo, orzecznictwo lekarskie, ICF

Health jurisdiction in disability and invalidity involves a wide concept including jurisdiction on health, ability to work, disability and invalidity. The paper presented potential for application of International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) in health jurisdiction.

The classification defines abilities of an individual, which depend on his/her health condition, functioning of his/her organism and the scope of participation in society's life. The classification allows perception of a human as a whole, including his/her problems in communication with environment.

The research tool, i.e. a questionnaire for patients, designed on ICF Core Sets Validation Study, was filled up by 70 patients from Military Medical Institute in Warsaw.

The following logical system is therefore suggested: for the needs of creation of a taxonomy, capable of differentiating the conditions of health and its loss (or a disease), the ICF platform combined with the ICD-10 should be used, superimposed with the transformation to the space of possible formal therapies, medical interventions, preventive activities and population diagnoses. Utilisation of the ICF classification can have a significant influence on the unification and objectivisation of diagnoses, certification and making decisions on turning points in the choice of medical procedures and therapies and on the whole, broadly understood healthcare system.

Key words: disability, health jurisdiction, invalidity, International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)

Wstępna ocena szans rozwoju turystyki osób niepełnosprawnych w woj. podkarpackim

A preliminary assessment of the chances in tourism development of the disabled in Podkarpackie Province

Justyna Czachara, Jan Krupa

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Katedra Turystyki i Rekreacji

Turystyka uprawiana przez osoby niepełnosprawne jest formą rehabilitacji i integracji. Wspomaga podnoszenia sprawności i wydolności, ułatwia wydobycie się z izolacji społecznej, zmianę środowiska, pomagając jednocześnie przerwać monotonię i zapomnieć o kłopotach dnia codziennego. Może stać się pasją odkrywania i poznawania nowych zjawisk, krajów, regionów. Obcowanie z naturą, przyrodą kształtuje pozytywne odczucia emocjonalne, co sprzyja podnoszeniu własnej samooceny i budowaniu wiary w samego siebie.

Celem pracy jest próba odpowiedzi na pytanie: czy Podkarpackie, a szczególnie jego południowa część – Bieszczady, jest rejonem dostępnym dla uprawiania turystyki przez osoby niepełnosprawne, poruszające się za pomocą wózków inwalidzkich. Jakże istnieją bariery i co należy zrobić, by im przeciwdziałać?

Praca jest wynikiem prawie 4-letnich obserwacji dokonanych w trakcie organizacji i realizacji imprez turystycznych w ramach działalności koła Osób Niepełnosprawnych rzeszowskiego oddziału PTTK. Główną zastosowaną techniką badawczą były obserwacje opiekunów oraz uczestników zorganizowanych grup „rajdowych”, po terenach Bieszczadów Zachodnich. Ponadto przeprowadzono wywiady z właścicielami (lub dzierżawcami) obiektów noclegowo-gastronomicznych i ośrodków sportowo rekreacyjnych, w zakresie przyczyn istniejących, m.in. barier architektonicznych oraz w wyposażeniu pomieszczeń na przyjęcie osób niepełnosprawnych.

W całej Polsce najczęstszą ofertą dla osób niepełnosprawnych są turnusy rehabilitacyjne. Organizacja imprez turystycznych dla osób niepełnosprawnych, stwarza obecnie wiele problemów, jest żmudna oraz wymaga zaangażowania i poświęcenia. Uprawianie turystyki przez osoby niepełnosprawne w województwie podkarpackim, a zwłaszcza w regionie bieszczadzkim jest obecnie bardzo trudne, zwłaszcza dla turystów indywidualnych. Konieczne stają się:

- likwidowanie barier architektonicznych i komunikacyjnych
- zmiana warunków prawno-finansowych, na takie, które zwiększyłyby zainteresowanie organizatorów i biur podróży tą tematyką
- stworzenie wiarygodnej i pełnej bazy informacyjnej, wydanie przewodników i map zawierających informację o dostępności obiektów i terenów dla osób niepełnosprawnych
- prowadzenie szkoleń dla pracowników branży turystycznej na temat uprawiania turystyki przez osoby niepełnosprawne
- zmiana nastawienia społeczności lokalnych do turystów niepełnosprawnych
- przeprowadzenie badań z zakresu turystyki osób niepełnosprawnych na terenie Podkarpacia.

Słowa kluczowe: osoby niepełnosprawne, turystyka, woj. podkarpackie

Going in for tourism by the disabled is a form of rehabilitation and integration. It supports fitness and function, it facilitates to get out of social isolation, change of the society, and at the same time tourism helps to break the monotony and to forget about everyday problems. It can be a passion of discovering and seeing new phenomena, countries, and regions. Communing with the nature shapes positive emotions, which promotes self-esteem and builds self-confidence.

The aim of the article is an attempt to answer the question: does Podkarpackie Province, and especially its southern part, Bieszczady Mountains, is the region available for the disabled tourists on wheelchairs. What are the barriers and what one should do to overcome them?

The work is the result of almost four years of observations made during organization and realization of tourist events within the activity of The Disabled Association of Rzeszow PTTK unit. The

main research method used was an observation of minders as well as members of „racing” groups, in the area of Bieszczady Zachodnie Mountains. Moreover, interviews there were conducted with the owners (or leaseholders) of catering and hotel facilities as well as sport and leisure centers. Questions concerned the reasons, which make it impossible for the disabled to use these facilities (e.g. architectural barriers, equipment or furnishings).

Throughout the Poland the most popular offer for the disabled are rehabilitation holidays. To organize a tourist offer for the disabled present nowadays lots of problems, it is a painstaking process and it requires commitment and dedication. For individual disabled tourists it is very hard to wander in Podkarpackie Province, especially in Bieszczady Mountains. It becomes necessary to:

- eliminate the architectural and communications barriers
- change the law and finance conditions, which would enhance tour operators' interest of such groups of tourists
- create a reliable and full information database, publish guides and maps with information about accessibility of facilities and areas for the disabled
- train employees of tourism industry, in the area of disabled tourists and tourism
- change an approach of local societies for the disabled
- conduct research on tourism of the disabled in Podkarpackie Province.

Key words: the disabled, tourism, Podkarpackie Province

Projektowanie pomocy osobom niepełnosprawnym – możliwości i ograniczenia na przykładzie pomocy osobom niesłyszącym

Devising help for the disabled – possibilities and barriers the example of help to the deaf

Monika Struck

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania, Katedra Nauk Społecznych

Artykuł ukazuje specyfikę rehabilitacji społecznej osób niesłyszących, z jednej strony jej ograniczenia i napotykanne trudności, z drugiej – możliwości i szanse. Obecnie rehabilitacji osób niepełnosprawnych poświęca się dużo uwagi, dąży się do „wyrównywania szans” tych osób w wielu dziedzinach życia. Wciąż jednak niewiele mówi się o specyfice potrzeb poszczególnych grup niepełnosprawnych, takich jak osoby niesłyszące, a od tego przecież zależy forma i efektywność pomocy tym osobom. Artykuł porusza kwestie dopasowania pomocy do potrzeb i możliwości osób niesłyszących. Jest on próbą syntetycznego ujęcia form wsparcia oferowanych osobom niesłyszącym w województwie podkarpackim oraz prezentacji kwestii, o których należy pamiętać projektując pomoc dla tych osób. Może być wykorzystany jako wskazówka dla osób zamierzających się zająć pomocą osobom niesłyszącym w obrębie regionu.

Słowa kluczowe: osoby niesłyszące, pomoc, formy wsparcia, rehabilitacja społeczna

The article characterizes the process of social rehabilitation of the deaf. On the one hand, it describes the barriers and problems that may be encountered, on the other – respective possibilities and prospects. Nowadays, much consideration is given to rehabilitation of people with disabilities. However, there is still not much attention paid to particular needs of specific groups of the disabled, like people with hearing impairment, although this determines the form and effectiveness of the help offered. The article raises the issue of adjusting the form of help to the needs and capabilities of the deaf. An attempt has been made to make a synthesis concerning the forms of support provided to the deaf in the Podkarpackie region and to present the issues that have to be taken into consideration while devising help for these people. The article may be used as a support for the people who are going to help the deaf in their region.

Key words: the deaf, help, forms of support, social rehabilitation

Wady cewy nerwowej – czy istnieje skuteczna profilaktyka?

Neural tube defects – is there an effective prophylaxis?

Barbara Zych^{1/}, Edyta Barnaś^{2/}, Janusz Witalis^{1/},
Tomasz Ciapała^{3/}, Paweł Kuna^{3/}

^{1/} Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Medyczny, Zakład Opieki Neonatologicznej

^{2/} Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Medyczny, Zakład Opieki Położniczo-Ginekologicznej

^{3/} Podkarpackie Centrum Zdrowia Publicznego w Rzeszowie, Ośrodek Statystyki i Analiz w Ochronie Zdrowia

Wady cewy nerwowej (WCN) są jednym z najważniejszych zagrożeń zdrowia publicznego w krajach wysoko rozwiniętych. Częstotliwość występowania tych wad w Polsce szacuje się od 2-3 noworodków na 100 żywo urodzonych. 95% dzieci z WCN rodzi się w rodzinach, w których choroba ta nigdy nie występowała. Z czynników środowiskowych podkreśla się rolę diety, a szczególnie niedoboru kwasu foliowego.

Celem podjętych badań było poznanie stanu wiedzy młodzieży dotyczącej skutecznej profilaktyki wad cewy nerwowej.

Badaniami objęto 120 uczniów szkoły średniej uczących się na terenie miasta Rzeszowa. Pytania zawarte w autorskiej ankiecie były ukierunkowane na poznanie wiedzy i zachowań zdrowotnych młodzieży w zakresie suplementacji kwasem foliowym. Po zweryfikowaniu otrzymanego materiału został on poddany analizie statystycznej (Statistica 7.1).

Uzyskane wyniki badań wskazują, że wiedza wśród badanej młodzieży w wieku 18-19 lat jest nieco wyższa niż w grupie osób w wieku 16-17. Jednak jest ona w dalszym ciągu nie zadowalająca. W badanej grupie młodzieży widoczna jest niedostateczna znajomość wiedzy na temat pochodzenia i korzyści wynikających z przyjmowania kwasu foliowego. Zalecenia NPZ dotyczące suplementacji kwasem foliowym znane są zaledwie co dziesiątej ankietowanej osobie.

Istnieje potrzeba wdrażania podstawowej wiedzy na temat suplementacji kwasu foliowego w procesie edukacji młodzieży w wieku szkolnym, ze względu na niski poziom wiedzy z tego zakresu. Skuteczny program profilaktyczny wpłynie na zmniejszenie urodzeń dzieci z WCN, obniżając ogólne koszty społeczne związane z leczeniem i rehabilitacją dzieci dotkniętych wadami.

Słowa kluczowe: wiedza, edukacja, kwas foliowy, młodzież

Neural tube defects (NTD) are one of the most significant public health threats in the developed countries. The incidence rate of these defects in Poland varies from 2 to 3 infants of 100 born alive. Ninety five % of children with NTD are born in families, where this syndrome had never occurred before. Diet, especially folic acid deficiency, is named among environmental factors. The objective of this study was to find out what young people knew about effective prevention of NTD.

The study group comprised of 120 students from high school in Rzeszow. A survey questionnaire was designed by the authors. It included questions about knowledge and pro-healthy behaviours regarding folic acid supplementation. The obtained data were analysed using Statistica 7.1. software. The results showed that the level of knowledge noted among young people aged from 18 to 19 was higher than among adolescents aged from 16 to 17. However, this level was not satisfactory. Young people knew little about sources and benefits of folic acid intake. Only every tenth respondent was familiar with the recommendations coming from the National Health Programme regarding folic acid supplementation. Low level of awareness in this field suggests that basic information about folic acid supplementation should be delivered to adolescents within school education. An effective preventive programme should lead to the decreased number of newborn children with NTD, which would decrease general social costs related to treatment and rehabilitation of those children.

Key words: knowledge, education, folic acid, adolescents

Diagnoza społeczna jako element profilaktyki chorób narządu głosu występujących u nauczycieli

Social diagnosis as an element of prevention against voice organ dysfunctions among teachers

Filip Osuchowski

Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w Rzeszowie, Dział Organizacji, Kontroli, Szkolenia i Promocji Zdrowia

Wprowadzenie. Diagnoza społeczna jest wyjściowym i jednym z najważniejszych elementów budowy programów promocji zdrowia, realizowanych w zakładach pracy. Pozwala na analizę sytuacji, określenie problemów zdrowotnych, oczekiwań interesującej nas grupy pracowników.

Cel. Analiza informacji zebranych od nauczycieli nt. oceny własnego stanu zdrowia i zagrożeń związanych z pracą pedagoga.

Materiał i metody. Badania przeprowadzono na próbie 116 nauczycieli z trzech rzeszowskich szkół średnich.

Wyniki. Wśród najczęściej wymienianych zagrożeń były choroby narządu głosu (84,5%). 92,3% respondentów podaje, że odczuwa dolegliwości narządu głosu, najczęściej wskazywane są: chrypka (77,6%), suchość w gardle (70,7%). Ponadto zaledwie 44,8% badanych stosuje formy ochrony przed schorzeniami związanymi z nadmiernym wysiłkiem głosowym. Najczęściej wymienianymi formami były preparaty farmakologiczne (18,1%), tabletki (12,9%). Natomiast ponad połowa ankietowanych, tj. 52,59% przyznaje się, że nie stosuje żadnych form ochrony narządu głosu, z czego 28,45% nie zna żadnych form ochrony narządu głosu. 78,4% nauczycieli nie stosuje technik emisji głosu, z czego 50,86% nie stosuje bo ich nie zna.

Wnioski. Na podstawie przeprowadzonego badania można stwierdzić, że są duże braki w edukacji nauczycieli z zakresu form ochrony narządu głosu przed dolegliwościami spowodowanym nadmiernym wysiłkiem głosowym. Stąd też potrzeba sporządzenia diagnozy epidemiologicznej. W przypadku potwierdzenia zebranych informacji należy opracować i wdrożyć program promocji zdrowia, który umożliwiłby nabycie wiedzy i umiejętności z zakresu sposobów ochrony narządu głosu i technik emisji głosu.

Słowa kluczowe: narząd głosu, diagnoza społeczna, profilaktyka, promocja zdrowia

Introduction. Social diagnosis is one of the most important elements of creating health promotion programmes, which are carried out within companies. It allows to analyse the situation, define health problems and the expectations of a specific group of employees.

Aim. The analysis of information obtained from teachers, regarding their own health and the dangers of working in this profession.

Materials and methods. the study was carried out on the trial group of 116 teachers from 3 high schools from Rzeszow.

Results. Voice disorders were among the most frequently mentioned threats (84.5%). Most (92.3 %) of respondents stated that they suffered from voice organ ailments, and the most frequent were: hoarseness (77.6%), sore throat (70.7%). Moreover, only 44.8% of the surveyed individuals used any forms of protection against the ailments connected with excessive effort of the voice. Most frequent forms of protection were: pharmacological specimens (18.1%) and pills (12.9%). Over a half of the surveyed individuals (52.59%) admitted that they did not use any forms of protection of the voice organ, out of which 28.45% did not know any forms of protection of the voice organ. Most (78.4%) of teachers did not use any techniques of voice emission, out of which 50.86% did not use them, as they did not know them at all.

Conclusion. On the basis of the research carried out it can be noticed that teachers lack education in the area of forms of protection of the voice organ against the ailments connected with an excessive effort of the voice. That is why an epidemiological diagnosis needs to be carried out. In case the information mentioned before are confirmed, a health promotion programme should be introduced and implemented. Such programme would allow the teachers to gain knowledge and skills on how to protect the voice organ and learn to use voice emission techniques.

Key words: voice organ, social diagnosis, prevention, health promotion

Lateralizacja 8-9-letnich dzieci jako prawidłowość ich rozwoju psychofizycznego

8-9-year-old children lateralization as regularity of the psychophysical development

Marta Wieczorek, Rafał Świerczek

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Katedra Dydaktyki Wychowania Fizycznego

Wstęp. Lateralizacja jest jednym z głównych czynników prawidłowego rozwoju psychofizycznego człowieka. Wynika ona ze specjalizacji półkul mózgowych w sterowaniu określonymi czynnościami człowieka. Jest to proces, który kończy około 12 roku życia i prowadzi do powstania asymetrii ciała. Jej kierunek i wielkość ma znaczenie dla skutecznego działania w środowisku. Zaburzenia lateralizacji mogą przejawiać się w niezręczności motorycznej, wadliwej koordynacji ruchowo-wzrokowej, orientacji w schemacie ciała oraz w dysfunkcjach mowy. Rozpoznanie przebiegu lateralizacji staje się niezbędne w praktyce pedagogicznej i jest jednym z czynników troski o prawidłowy rozwój psychofizyczny dzieci.

Celem poznawczym niniejszej pracy jest rozpoznanie lateralizacji, czyli zmian w zakresie stronności ciała, jakie zachodzą w trakcie roku szkolnego, u dzieci w młodszym wieku szkolnym.

Materiał i metody. Badania przeprowadzono wśród dziewcząt i chłopców szkół podstawowych z Wrocławia. W badaniach wykorzystano Wrocławski Test Kierunku i Wielkości Asymetrii. Przeprowadzone badania mają charakter pilotażowy a ich wyniki mają stać się przyczynkiem do opracowania programów dydaktycznych, które będą poprzez swoje treści stymulowały rozwój psychofizyczny dzieci.

Wyniki. Wykazano, iż w ciągu sześciu miesięcy, wystąpiły zmiany w zakresie zlateralizowania ciała zarówno dziewcząt jak i chłopców. Zmiany te są widoczne zarówno w zakresie kierunku jak i wielkości asymetrii. Nie zaobserwowano natomiast istotnych różnic w zakresie zlateralizowania dziewcząt i chłopców.

Wnioski. Wyniki badań pozwalają wnioskować, iż przebieg lateralizacji, wynikający z naturalnego rozwoju dziecka, może być dodatkowo stymulowany poprzez celową działalność dydaktyczną. Fakt ten może w znacznym stopniu przyczynić się do poprawy rozwoju psychofizycznego dziecka i tym samym wpływać na poziom jego zdrowia oraz skuteczne działanie w środowisku.

Słowa kluczowe: lateralizacja, rozwój psychofizyczny, dzieci

Introduction. Lateralization is one of the crucial factors of the normal human psychophysical development. It results from cerebral specialisation in the specific control process of human activity. The process ends at about the age of 12 years and it results in the body asymmetry. Lateralization disorders can take form of motor clumsiness, spatial disorientation and body-scheme orientation disorders, and speech in dysfunction. Identification of the lateralization process is essential in pedagogic practice and is one of the concern factors for normal psychophysical development in children.

Aim. The cognitive aim of this study was to identify the lateralization process, i.e. the changes in body lateralization, which take place during the school year in younger school age children

Material and methods. The research was carried out on girls and boys from primary schools in Wrocław. The Wrocław Direction and Extent of Asymmetry Test was used during the research. The carried out study took an advantage of pilot research, and its results aimed to contribute to didactic programmes, which have to stimulate the children's psychophysical development.

Results. The research demonstrated changes in body lateralization in girls and boys during six months. These changes were observed in the direction as well as in the extent of the asymmetry. No differences between lateralization in girls and boys were observed.

Conclusion. The study showed that lateralization process, which is the result of the child's natural development, can be additionally stimulated by an aimed didactic process. This can significantly improve the child's psychophysical development, and it can affect its health and effective operation in the environment.

Key words: lateralization, psychophysical development, children

Dysfunkcja narządu słuchu jako stan warunkujący poziom zdolności koordynacyjnych 11-13-letnich dziewcząt i chłopców

Hearing organ dysfunction as the condition for co-ordination skills level in 11-13-year-old girls and boys

Marta Wieczorek

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Katedra Dydaktyki Wychowania Fizycznego

Wstęp. Sprawność motoryczna obejmuje zdolności kondycyjne, koordynacyjne i kompleksowe. Zdolności koordynacyjne oparte są o procesy informacyjne naszego organizmu, czyli związane są z funkcjonowaniem centralnego układu nerwowego i przesyłaniem z niego określonych informacji do narządu ruchu. Utrata słuchu, z racji integracji z systemem nerwowym i kanałami półkolistymi, może oddziaływać na zdolności motoryczne (równowaga, szybkość i dokładność ruchów). Również sam fakt nie odbierania z otoczenia żadnych dźwięków powoduje, że ruchy wykonywane przez niesłyszących są zbyt gwałtowne i nieskoordynowane.

Celem niniejszej pracy jest rozpoznanie poziomu różnych zdolności koordynacyjnych między wybraną grupą dziewcząt i chłopców z dysfunkcją narządu słuchu a ich słyszącymi rówieśnikami. Ustalenie poziomu różnic stanowiących pomocne w efektywnym kształtowaniu zdolności motorycznych tej grupy dzieci oraz tym samym w programowaniu wychowania fizycznego. W pracy hipotetycznie założono, że dzieci niesłyszące charakteryzują się niższym poziomem zdolności koordynacyjnych niż słyszące oraz, że dziewczęta różnią się od chłopców poziomem zdolności koordynacyjnych.

Materiał i metody. Badania przeprowadzono wśród osób w wieku 11-13 lat. Objęto nimi łącznie 120 osób. Wykorzystano testy opisane przez Raczkę (2003). Określono poziom siedmiu zdolności koordynacyjnych (kinestetyczne różnicowanie, orientacja przestrzenna, szybkość reakcji, równowaga, rytmizacja, sprzężenie ruchów, częstotliwość ruchów).

Wyniki. Dziewczęta i chłopcy niesłyszące posiadają zbliżony poziom zdolności koordynacyjnych do ich słyszących rówieśników. Dziewczęta i chłopcy niesłyszący różnią się od siebie tylko poziomem zdolności kinestetycznego różnicowania oraz dostosowania ruchów.

Wnioski. Ukierunkowana i zorganizowana aktywność ruchowa może być czynnikiem stymulującym rozwój zdolności koordynacyjnych. Współczesne metody terapii i oddziaływania pedagogicznego umożliwiają taką pracę z dziećmi niesłyszącymi.

Słowa kluczowe: zdolności koordynacyjne, dysfunkcja słuchu, dzieci

Introduction. The motoricity includes fitness, co-ordination and extensive capabilities. Co-ordination capabilities result from information processes, which occur in our body, i.e. from central nervous system function and transmission of specific information from it to the locomotor system. Hearing loss can affect – because of the integration with the nervous system and semicircular channels – also motor capabilities. Also the fact, that the person does not receives any sound signals from the environment, causes that hearing-impaired movements are too sudden and not co-ordinated.

The aim of this study was to identify the differences in co-ordination capabilities between the chosen groups of girls and boys with hearing organ dysfunction and their normal peers. Authors hypothetically assumed that hearing-impaired children are distinguished by lower level of the co-ordination capabilities than that demonstrated by the normal ones, and that girls differ from boys in the co-ordination capabilities.

Material and methods. The research was carried out on 11-13-year-old children. It involved 120 people in total. The tests described by Raczek (2003) were used. The level of seven co-ordination capabilities kinaesthetic differentiation, spatial orientation, speed of responses, balance, rhythmisation, movements' coupling and movements' frequency were determined.

Results. Hearing-impaired girls and boys had similar level of co-ordination capabilities as that shown by their normal peers. Hearing-impaired girls and boys differed from each other only in kinaesthetic differentiation level and movements' adaptation.

Conclusion. Aimed and organised physical activity can be a stimulating factor for the co-ordination capabilities' development. Contemporary therapy and pedagogic methods enable this kind of work with hearing-impaired children.

Key words: children, coordination skills, hearing organ dysfunction

Sprawność osób starszych w środowisku miejskim

The fitness of elderly people in an urban environment

Bożena Zboina ^{1,3/}, Anna Pacian ^{2/}, Halina Król ^{3/}

^{1/} Uniwersytet Humanistyczny w Kielcach im. Jana Kochanowskiego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Instytut Pielęgniarstwa i Położnictwa

^{2/} Katedra Zdrowia Publicznego, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

^{3/} Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim

Wprowadzenie. W Polsce, podobnie jak w wielu innych krajach świata, systematycznie wzrasta liczba osób w wieku 60 lat i więcej w populacji ludności. Proces starzenia się człowieka prowadzi do postępującego spadku wydolności wszystkich narządów i układów. Z badań wynika, że 60% osób starszych, tj. 1,5 mln osób potrzebuje opieki innych, w tym 700 tys. musi mieć opiekę stałą. Jeśli te tendencje wzrostowe się utrzymają to w 2020 r. pomocy będzie potrzebowało 3,6 mln osób starszych. Sprawność psycho-fizyczna jest podstawowym elementem warunkującym zdolność człowieka starego do niezależnego zamieszkiwania w środowisku. Dlatego postrzeganie zdrowia przez chorego w podeszłym wieku należy uzupełnić o ocenę zdolności do samodzielnego działania w danym środowisku społecznym. Do oceny zdolności do samodzielnego działania obok badania podmiotowego i przedmiotowego konieczne jest uwzględnienie w rutynowej ocenie sprawności w zakresie wykonywania czynności dnia codziennego (ang. ADL, Activity of Daily Living).

Celem badań jest ocena sprawności w zakresie czynności życia codziennego starszych osób w środowisku miejskim.

Materiał i metoda. Jako metodę przyjęto przekrojowe badania surveyowe. Z populacji generalnej zamieszkującej miasto Ostrowiec Św. wylosowana została próba reprezentacyjna. Jako narzędzie badawcze zastosowano kwestionariusz EASY-Care przeznaczony do oceny sprawności w zakresie czynności dnia codziennego. W przypadku zastosowania do oceny obu skal (I-ADL i P-ADL) uzyskamy informację na temat możliwości samodzielnego bytowania danej osoby w środowisku.

Wyniki. Wyniki badań potwierdzają narastanie z wiekiem obniżenia sprawności funkcjonalnej w populacji osób starszych i konieczność uwzględnienia tych danych do oceny stanu zdrowia osoby starszej.

Słowa kluczowe: starość, sprawność, zdrowie

Introduction. In Poland, similarly to many other countries, the number of people over 60 is constantly growing. Human aging leads to creeping decrease in the functioning of organs and systems. As the research shows, sixty per cent of the elders, that is 1.5 million people, need care, 700 thousand of whom need permanent care. If this increase in the population continues, 3.6 million of elderly people will be subjected to care by the year of 2020.

Mental and physical fitness is the key factor conditioning an elderly person's capability to live independently. Therefore, the perception of health by a sick person should be supplemented with the assessment of the ability to act independently in a particular community. Apart from the assessment of the capability to live independently it is necessary to take into account results of the medical and subjective examination as well as the range of activities of daily living (ADL).

The aim of the research was to assess the fitness as far as the range of ADL of elderly people is concerned.

Materials and methods. To conduct the research a large-scale survey was used. A random sample of people living in Ostrowiec Świętokrzyski was interviewed. The data were collected by means of EASY-Care questionnaire with the intent of assessing the fitness in the range of ADL. Utilizing both of the scales (I-ADL and P-ADL) we hoped to gain information concerning the elderly people's ability to live independently in a community.

Results. The results of the survey confirmed the elderly people's decrease in fitness and the necessity to take into consideration these data while assessing an elderly person's health condition.

Key words: old age, fitness, health condition

Jakość życia starszych mieszkańców miasta i gminy Sztum korzystających z pielęgniarskiej opieki środowiskowej

Life quality of old inhabitants of the town and the commune of Sztum who are under the care of district nurses

Marzena Zarzeczna-Baran ^{1/}, Mariola Bankierska ^{2/}, Barbara Trzeciak ^{3/}, Jolanta Pęgiel-Kamrat ^{1/}

^{1/} Akademia Medyczna w Gdańsku, Zakład Zdrowia Publicznego i Medycyny Społecznej

^{2/} NZOZ Grupowych Praktyk Pielęgniarskich Środowiskowo-Rodzinnych w Sztumie

^{3/} Akademia Medyczna w Gdańsku, Zakład Medycyny Rodzinnej

Starzenie się społeczeństw wymusza wzrost zainteresowania życiem osób w wieku podeszłym. Odpowiedni kierunek tego zainteresowania może przyczynić się do poprawy jakości życia seniorów.

Celem pracy jest przedstawienie jakości życia ludzi w starszym wieku, objętych środowiskową opieką pielęgniarską w mieście i gminie Sztum.

Materiał i metodyka. Badanie przeprowadzono wśród ponad 64. letnich podopiecznych pielęgniarek środowiskowych. Dane zebrano przy pomocy sondażu diagnostycznego. Ankieta zawierała 30 pytań.

Wyniki. Większość badanych ma 75-89 lat (53%) i mieszka w mieście (60%). Przeważają osoby posiadające dzieci (95%). Większość (65%) mieszka wraz z rodziną, z którą z reguły ma dobre (48%) lub bardzo dobre (41%) relacje. Głównie (89%) z jej strony otrzymuje wsparcie. Seniorzy najbardziej samodzielnie są podczas czynności higienicznych (77%), a najmniej w robieniu zakupów (50%). W większości są zadowoleni z życia (81%). Istotnym czynnikiem kształtującym ocenę jakości życia jest stan zdrowia – dostateczny (49%) lub dobry (22%).

Wnioski. 1. Niezależnie od stopnia samodzielności badani wysoko oceniają jakość swojego życia. 2. Ocena jakości życia zależy od możliwości uzyskania pomocy innych osób i od stanu zdrowia. 3. Poczucie osamotnienia narasta przy niskiej ocenie jakości życia natomiast maleje wraz z poprawą relacji w rodzinie.

Słowa kluczowe: pielęgniarstwo, ludzie starzy, jakość życia

The process of society aging stimulates the interest in older people life. The proper investigation on the subject can lead to improved life quality of seniors.

The aim of the research was to present life quality of seniors who are under the care of district nurses.

Material and method. The research was done on a group of seniors older than 64 years of age who were under the care of district nurses. The data were gathered from questionnaires. The questionnaire consisted of 30 questions.

Results. The majority of surveyed seniors were 75-89 years old (53%) and they lived in town (60%). Most (95%) of them had children. The majority of seniors (65%) lived with their families and their relations with the families were good (48%) or very good (41%). The family provided the most important (89%) support for the old people. Seniors were most frequently independent in sanitation (77%) but they were less frequently independent in shopping (50%). In general they were satisfied with their lives (81%). The crucial determinant which modified the life quality estimation was the health status – satisfactory (49%) or good (22%).

Conclusions. Despite their self-dependence, the surveyed seniors estimated highly their quality of life. 2. The life quality estimation depended on the health status and possibilities of receiving support from other people. 3. The feeling of solitude correlated with low life quality. The feeling of solitude decreased when family relations improved.

Key words: nursing, old people, quality of life